

KURIERO INTERNACIONA

ISSN 2429 – 2699

Nedependanta revuo trimestral

N° 3/2017

LA NOVA KIRKO RUSA DI PARIS

VIZIONO DI REJO KAROLUS XI DI SUEDIA

LA KOPTI DI EGIPTIA

KURIERO INTERNACIONA N° 3 – julio – septembro 2017

REDAKTERO

Jean Martignon

12, rue Maurice Utrillo, F-91600 Savigny sur Orge, Francia - France

e-adresi : jean-claude.martignon@orange.fr e

martignon.jean@wanadoo.fr

KURIERO INTERNACIONA publikigesas ye singla trimestro e la yarala abono esas 10 euri.

*L'Ido respondas la advoko di
mondo qua perdis sua centro,
la koncio di lua spiritala
konekteso, e l'etikala valoraji
di personala diciplino e
sociala responsiveso. Karl
Schlotterberg*

*La traduko esas la principo
ipsa qua justifikas la
posibleso e l'existo di lingui
auxiliar. Umberto ECO*

VORTO DAL REDAKTERO

Me havis recente disputo, che forumo, kun membro dil Idomovado havante mento di dinosauro dil interlinguistiko pro ke il volis remplasigar vorto funcionanta bone e qua ne produktis problemi per altra vorto pro motivi abrakadabranta. Dume, il ne pensis pri eventuala modifiko di vorti qui esas defektoza (e.g. tuberkloso qua devus esar prefere tuberkuloso) o por enduktar la nova vorti quin la vivo moderna igas necesa. Onu ne erorez, me ne esas kontre posibla evoluciono di nia komuna linguo per la literaturo e la uzado, ma kontre la intenci da homi qui volas legifar pri nia linguo sen tolerar altra vidpunto o la existo di sinonimi e diversa formi, quale ico existas, sen krear defacilaji, en altra interlinguo. On kredis, cent yari ante nun, e tote absurde, ke nia interlinguo povus senfine amelioresar per konstanta diskutad(ach)o. La experienco pruvis ke ica « principo » esis katastrofal ed adportis nulo valida a nia linguo e movado. Tote kontree, nome valoroza laboranti por nia linguo, tre deskontenta pro la disputi e la kaprici tre autoritema dil reformiki, livis nia movado e ne plus retrovenis ad ol. On povabus cherpar la leciono di co e divenar plu saja. Ma obstinema personi volas savar nulo e persistas revachar e volar impozar lia abrakadabranta kaprici. Me skribis « impozar » e ne « propozar », pro ke se li propozus ulo e ke la uzado rezolvus adoptar lia deziro, me aceptus ico kom normala evoluciono di nia L.I. di la Delegaciono. Ma li esas quale infanti havanta kaprico e qui ne toleras rezisto, ma volas irgakuste konvinkar e vinkar. Kompreneble, hodie, ico ne plus havas konsequantaji, nam danke la dekada di nia movado, debata grandaparte a la

foleso dil reformiki, lia deziri ne plus povas enregistrigesar. Ma la permano di ta mento iracegigas me, nome vice disipar vane tempo per diskuti bizantina pri stultaji lingual, on devus rikrear literaturo sive originala, sive per tradukuri di interesanta verki di qua la lekto esus agreabla ed en linguo tam korekta kam ico es posibla por meznombra personi. On devus anke cerebragar pri posibla e valida moyeni por difuzar nia interlinguo e plufortigar nia movado. Ma, no, on preferas revachar ed impozar a la ceteri la frukto di onua divagadi. Tala mentaleso repugnas me e me ne esas pronta aceptar la vidpunto expresata da ta homi. Ma, quankam ca personi ne havas multa sequanti, me regretas ke li persistas volar agar en nia movado, nam per lia influo li senkurajigas la laboranti serioza e ne esas kontreagita. Se ni volas itere avancar, ni devos rezolveze ignorar ita « maestri ».

Sincere via. JM :-:- :-

LISTO DE UTILA VORTI

‘acetabulo’ : Surfaco artikal dil iliaka osto. Vorto trovebla en la DEFIRS lingui.

achento : stranjera, regionala o sociala aparta pronunco e frazo-melodio di ula linguo. (vorto recente oficaligita da la Linguala Komitato dil ULI)

‘adenomo’ : adenomo esas nenociva tumoro povante afektar glando o mukozo.

‘afordar’ : havar la moyeno agar por. Permisar a su ulo (pro ke on havas la moyeno agar tale).

‘ambiente’ : la naturala medio cirkondanta onu.

‘analfabeto’ : persono qua savas nek lektar nek skribar (DFIS).

‘apropo’ : parolante pri ca temo, aludante ico. Vorto trovebla en diversa Europana lingui, precipue la Franca e la Germana.

‘arpento’ : arpento esas mezurunajo en diversa landi valoranta de 34 til 51 ari.

‘autostrado’ : automobilal voyo kontenanta du chosei havanta unika direciono e konceptita por trafiko rapida e grandaquanta. (vorto venanta de la Italiana e sat bone komprenata internacione).

« bungalow » : Vorto de Indiana origino trovebla en omna DEFIRS-lingui ed, ecepte la Rusa, kun la sama ortografio. Ol signifikas domo havanta nur un etajo e vizanta habitesar nur da un familio.

‘cervezo’ : antiqua biro.

‘detektar’ : revelar ulo tillore neperceptata. Ni havas la vorto detektivo en Ido

‘diglosio’ : Stando di homala grupo e di persono uzanta du lingui de sociala-kulturala niveli diferanta. E.g. la diglosio* dil Arabi qui praktikas la literaturala Araba idiomu e la parolata dialekti.

‘diskoteko’ : nokto-klubo (E.F.)

diskriminacar : traktar ulu od homala grupo neyuste. (vorto nun oficaligita)

‘dolabro’ : Hakilo havanta kurta tenilo uzata kom armo o kom laborilo. Vorto venanta de la Latina : dolabra.(France, Angle e Germane : doloire).

‘domotiko’ : totajo dil moderna tekniki e di informatiko posibligante kontrolar la sistemi di la domo e vizas solvar la problemi e sekurigar la komforto dil konstrukturi ed hemi. (Italiana, Hispana, Franca). En la Angla la vorto esas : « home automation ».

‘«dorftrotteln»’ : Germana vorto signifikanta : neinteligenta vilajano.

‘drono’ : mikra aervehilo senpilotista.

ekosistemo [Ekol.] Sencese interrelatanta ensemblo de ‘biocenozo’ e biotopo [A. ecosystem l F écosystème l G Ökosystem l HI ecosistema l R ekosistemo].

eskalatoro : Mashinala eskalero ek movanta gradi, por transportar personi adsupre ed adinfre inter diferanta etaji o niveli, precipue en granda butiki, aeroportui, subtera fervoyala stacioni, edc [AF escalator l H escalera mecanica, escalera automatica l R escalator].

etno : populo, gento (veninta de la Greka ethnos). En Ido, ni havas la vorti etnologio ed etnografio. La Linguala Komitato adoptis la formo : etnio, ma ol esas deskonsilinda pro ke ol enduktas nenecese

neregulozeso quoniam ni havas la vorti supre aludita. Do, la formo : etno esas preferinda e plu reguloza.

euro : [Ekon.] Pekunial unajo dil Uniono Europana () € : la abonpreco di Progreso kustas 10 euri.

faxar (tr.) Sendar texto od altra dokumento per sistemo elektronikal uzanta telefon-lineo : faxez a me la raporto [A to fax l F faxer l G faxen l H enviar por fax l It. Faxare l R faks]. faxilo. Aparato uzata por faxar ulo.

festivalo : internaciona o naciona renkontri ube diversa landi prizentas lia maxim bona produkturi artala (precipue muziko e cinemo).

flashar (ntr.) Emisar forta instantala lumo-radii [A. F. H. I.]

fonemo [Ling.] La maxim mikra fonologial unajo [A. F. G. H .I. R.]

fonologio [Ling.] Fakto di la linguistiko qua studias la fonemi, t.e. la foni di ula linguo qui esas kapabla transmisar distingi di la signifiki [A. F. G. H. I. R.]

‘fotono’ : Partikulo ek maso e kargajo nula, olqua esas asociata a radiado lumoza od elektromagnetala.

‘gaela’ : La Gaeli esis Kelta popolo parolanta Kelta linguo.

‘gaga’ : senila ed/od imbecila.

‘«ghee»’ : klarigita butro uzita por la Indiana koquarto.

‘”globetrotter”’: aventurema voyajanto qua traivas la mondo. (Angla vorto)

‘gombo’ : (Abelmoschus esculentus) anke nomizita “okra” esas legumo e kondimento. Ol manjesas en India, nord-Afrika, Proxim-Oriento e sud-Usa.

‘ideogramo’ : en certena skribarti ol esas signo qua reprezentas litero o vorto.

‘idiolekto’ : Maniero partikulara parolar propra a un persono.

'infrastrukturo' : Totajo del produktera forci e del produkto-relati qui konstitucas la materiala fundamento dil socio.

'interludo' : Inter du spektakli, che teatrejo o cinemo, od inter du emisi che-televizione, kurtatempe duranta komedieti ed/od amuzivi. (E.F.I.)

'«jaggery»' : «jaggery» qua anke skribesas «jaggeree» esas nerafinita sukro preparita per varmigar palmo-siropo. Ol uzesas por koquar dishi en la Indiana sub-kontinento (India, Sri Lanka, Pakistan).

'judo' : Kombat-arto de Japoniana origino.

'kalceo' : sinonimo di shuo. (vorto de latina origino)

'kataristo' : La kataristi esis hereziani precipue trovebla en sud-Francia e qui kombatesis energioze dal katolika Eklezio dum la XIIIma yarcento per kruc-milito duranta dum preske kinadek yari.

'kindo' : homala ento de la nasko til la adoleco (til 15 yari cirkume)

'knemido' : Luxoza pedovesto militistal quan la Greki dil Homerala tempo surhavis.

'kobrao' : venenoza serpento di tropikala regiono.

'komunitato' : Grupo de personi vivante kune ed/od havante komuna interesi (anke interesi).

'logotipo' : Grupo de literi o de signi uzata kom emblemo di societo od fabriko-marko komercial. (vorto internaciona sub la formo logo, ma logo ja existas en la L.I. por navala utensilo). En la Franca existas la vorto « logotype » rare uzata, ma havanta la sama senco kam « logo » . Me do selektis ol por idigar olu ed evitar konfundo. Ica vorto existas anke sub ica formo en la Hispana.

'lontana' : altra vorto por : fora.

'lukumo' : orientala dolcajo.

'okurar' : evento qua efektigesas. E.g. : «La grand evento qua esis la nasko di Ido okuris ante la unesma mondo-milito».

‘ »mandala »’ : Tibetana pikturo qua montras cirklo en quadrato kun tre diversa aspekti e kolori. Ol esas supozata esar suportilo por atingar la spiritala veko.

‘manikeismo’: La manikeismo esas absoluta lukto inter du kontrea principi. Ol esas anke maniero judikar ulo sennuance kom tote bona o tote mala.

‘mansio’ : sinonimo di domo (latina vorto)

‘megapolo’ : giganta civito. (radiko trovebla en la Angla e Franca idiomi)

‘metroo’ : Lor la Ido-renkontri di 2014 en Paris, la Idisti volis uzar ica vorto por la subtera treno. E nur ica vorto pro ke li judikis ke « subtera treno » esas tro longa. Konseque, me rezolvis adopter ol.

‘mujiko’ : basaklasa rurano en carala Rusia.

‘neolitiko’ : Lasta periodo dil prehistorio.

‘NIFO’ : Ne identigita fluganta objekto, nomata anke fluganta diski od en kelka lingui : fluganta subtasi. On supozas ke li vehigas exterterani en lia internajo.

‘onomancio’ : Kapableso predicar per la literi di persono-nomo, lua futuro.

‘optimizar’ : Ita vorto existas en la Angla, Franca e Germana patuazi. On povas vicee uzar sen steleto la vorto maximbonigar.

‘paleolitiko’ : Periodo di la antiqua stonepoko komencinte aproxim du milion yari ante nun e durinta til la debuto dil agrokultivo.

‘pan’ : Ita prefixo, venanta de la Greka linguo, uzesas en multa Europana lingui. Ol signifikas : tote, complete.

‘patuazo’: nacionala, naturala, o matralla linguo. Interlinguo ne povas esar patuazo. Venas de la Latina patriensis qua signifika : patralla (matralla) linguo.

‘piktogramo’ : en certena skribarti ol esas mikra desegnuro qua reprezentas litero o vorto.

‘pucho’ : stroko di stato, violentoza chanjo di guvernerio. Germana vorto adoptita en plura Europana lingui.

‘radiofono’ : mashino por recevar brodkasti. La vorto radiofono vizas evitar la posibla konfundo dil vorto radio kun sunala od altra radii.

‘resursi’ : la resursi esas la richaji pri qui lando disponas. Oli esas anke la kapablesi e la interna richaji di persono od organizuro.

‘rocketo’ : Kosmospacala mashino provizita per specala motoro. Angle : rocket, Germane : rakete, France : fusée.

‘samurayo’ : Gardisto. Nomo dil membri dil anciena militistal klaso en Japonia.

‘senso’ : Instrumento qua konvertas mezuri a fizikala quantesi. Vorto trovebla en omna DEFIRS-lingui, ecepte la Franca (Angla, Germana, Hispana, Italiana, Rusa).

‘sinkronaleso’ : Misterioza koincidi neexplikebla rationale o per ja existanta cienco o savo.

‘shako’ : Militistal kapvestajo tre segunmoda dum la XIXma yarcento.

‘smartfono’ : Moderna poshtelefono anke surnomizita « telefonilo inteligenta » en plura lingui. Omna DEFIRS-lingui konocas ita vorto venanta de la Angla „smartphone“.

‘soyao’ : Planto di qua la grano esas fabo oleoza. Ol esas veninta de la varma regioni di Extrema-Oriento. Ma la plu multa Idisti preferas la formo : soyo.

‘sponsoro’ : meceno.

‘termoluminecenco’ : kaloral lumifado.

‘TM-efekto’ : Sentimento di antipatio quan on havas nekoncianta e nevole kontre lando e lua resortisanti, quankam li esas senkulpa, pro la mala agi da un de lua civitani kontre onu.

‘toponimo’ : Lok-nomo. Vorto de Greka origino trovebla en omna DEFIRS-lingui.

‘tornado’ : vortica ventego.

‘totalitera’ : rejimo di Stato en qua omna povi apartenas ad unika partiso qua toleras nula opozo.

‘trajekto’ : surirenda voyo por irar de loko ad altra loko. Ed anke la ago surirar ica voyo por efektigar onua voyajo. (vorto trovebla en la Hispana, Angla, Franca)

‘tuberkuloso’ : vice tuberkloso

‘yo’ : popul-vorto signifikanta : saluto. Ol esas trovebla en la Usana Angla linguo ed en la Japoniana.

‘yudo’ : Israelido. Persono di ‘yuda’ religio.

‘yudismo’ : Monoteista religio dil yudi.

‘xenofobio’ : kontre-stranjera odio. Vorto de Greka origino trovebla en plura fonto-lingui di Ido.

SINONIMI

‘jame’ : nulatempe

kalceo : shuo

‘lontana’ : fora

mansio : domo

‘travalio’ : laboro

‘ye bon merkato’ : chipa

‘donar la bonveno ad’ : aceptar

GRAMATIKALA VORTI

‘ergo’ : do, konseque.

‘itaque’ : pro to, pro ico, camotive.

‘nihilominus’: malgre to, malgre omno.

‘quoniam’: pro ke.

‘utinam’: utinam dicesas kande on deziras ke ulo esez reala o realeskez
: «Utinam li venos morgo !»

TRADUKURO DI MODERNA VORTI

arobase : arobo (informatiko)

«convivial» : Ita vorto qua existas en la Franca ed en la Angla
signifikas : gastamika.

«compromis» : Ita radiko qua existas en diversa Europana lingui,
miskomprenesas da la plu multa ldisti. Ol ne devas konfundesar kun la
ldista vorto : kompromiso, olqua havas tote altra senco. La maxim bona
posibla tradukuro esas kurta perifrazo : meza solvuro.

hashtag : dieza vorto (informatiko)

«to optimize (E), optimiser (F), optimieren (G)» : Me ja supre enduktis
la vorto optimizar* ma on povas anke tradukar sen asterisko e facile
komprenesar da omna ldisti per la vorto : maximbonigar.

site (archéologique) : loko (arkeological).

«sociétal» : Ita tote recenta vorto en la Franca linguo e qua ne
troveblesas che omna dictionarii, nule relatatas a la vorto societo en Ido,
ma a la socio. Tamen ol havas diferanta senco de sociala, nam ne
parolesas pri la sociala ordino ma pri lua strukturi. La maxim bona
tradukuro en Ido, semblas a me esar : prisocia. E.g. «Ceci est un
phénomène sociétal» = «Ico esas prisocia fenomeno».

totalitaire : totalitera (uzata da S.Quarfood en 1938). Ma on povas anke uzar : totalitara.

Ica listo de vorti ne esas exhaustiva e povos kompletigesar future. Me ne volas diskutar abstrakte, ma me agas konkrete per tradukar e redaktar teksti e me koaktesas uzar o krear vorti qui ne esas oficala, ma qui esas bezonata pro la neceseso bone komprenesar.

IVAIN O LA KAVALIERO KUN LEONO

Rezumo di lo preirinta : *Che la korto di reĵo Artur, kavaliere interdisputas ed ula de li komencas rakontar un de lua aventuri eventinta en stranja etoso ed akompanata da stranja e desquietiganta marveli. Quik pos ca raporto s-ro Gauvain rezolvas departar ed ipsa serchar aventuro. Il ocidas misterioza kavaliere e persequesas da iracoza turbo. Pose, il asistas l'enterigo di ca*

kavaliere. Tandem, il amoreskas lua vidvino. Ma elta trauras en ne volas konsolacesar.]

-Se tu ne mentias, men konfuzigez Deo ! 'Nihilominus' nomizez a me nur unu qua havis reputeso di braveso dum lua tuta vivo quale mea sinioro !

-Vu esus deskontenta e vu iraceskus !

-Me ne kondutus tale, me certigas lo a tu.

-Kande du kavaliere kombatis l'unu kontre l'altru dum batalio, ilqua vu kredas valoras plu multe kam l'altru kande il vinkis lu ? Koncernante me, me donus la premio al vinkero. E vu, quale vu agus ?

-Me judikas ke tu facas insidio a me e ke tu volas kaptar me per tua paroli.

-Evidente, vu povas audar ke me esas en la vereso. Me provas a vu per neceseso ke plu valoras la kavaliero qua vinkis vua sinioro. Il vinkis lu, persequis ilu tre audacoze til hike, ube vua sinioro inkluzis su en ilua domo.

-Yen ke me audas la maxim desracionoza kozo qua ulatempe dicesis ! Adfore, yunino habitata da maligna spirito, fola ed iracegiganta bubino ! Nulatempe itere dicez tala stultajo e ne plus venez opoze a me se tu esas parolonta a me pri ilu !

-Certe, siniorino, me ya savis ke vu ne esus gratitudoza a me e me perdis bela okazono tacar !

Advers elua chambro el retroiras ed ico esas la loko ube sinioro lvain sejornas, quan el esas felica servir. Ma nulo plezas a lu 'quoniam' il ne povas vidar la damo. E la aludita siniorino, dum la tota nokto, havis la sama granda sucio. Elu komencis repentar blamir e desamir elta qua, sen flato nek intereso, neanke amoro a sinioro lvain, tante bone pledis por ilu. La damzelo amas ilu plu kam il ipsa su amas, ed el esas tro loyala pro donar mala konsilo. Elu exkuzas la kavaliero per raciono e bon argumento, dicante ke il nulamaniere misagis. Elu exkuzas il quaze il esus koram el e ke el pledus ilua proceso !

-Ni parolez sincere, dicas la siniorino, ka tu povas negar ke da tu mea spozulo ocidesis ?

-Icon, lu dicas, me ne povas negar e me grantas lo a tu.

-Dicez do a me pro quo tu agis lo ? Ka to esis pro odio o pro desestimo ?

-Me mortez nemediate se me agis lo pro mala intenco !

-Konseque, tu ne violacis la legi dil honoro koncernante me e koncernante ilu. Tu ne esis nejusta, nam se il povabus lo, il ocidabus tu, kad me eroras ? Tale, kun mea plena koncio, me kredos ke me bone judiciis segun la yuro...

La damzelo retrovenis dum la matino e rikomencis sua diskurso quaze el ne cesabus ol. La damo esis caloke kun abasita kapo, tre shamoza pro maldicensir. El volis questionar pri la nomo dil kavaliero, lua rango e lua ancestri. El do igas su humila modestamente e dicas :

-Me, klamante, demandas pardono a vu pro la granda insulto, pro la vorti di superbeso quin me fole dicis a vu. Me ne plus agos tale. Dicez a me, se vu savas lo : ca kavaliero pri qua vu pledis a me la skopo dum tante longa tempo, qua viro lu esas e di qua gento ? Se il esas tala ke il esas digna de me e se lu ne eskapas me igos ilu, me grantas ico a vu, mastro di mea feudo e di me ipsa. Ma il konsentez agar tale ke onu ne povez babilachar pri co nek dicar : « Yen la damo qua spozigis ita qua ocidis elua sinioro. »

-Ye Deo, siniorino, tale esos ! Vu havos la sinioro maxim jentila e maxim nobela qua esas de la gento di Abel.

-Qua esas lua nomo ?

-Sinioro lvain.

-Advere, il ne esas rurano ! Il esas tre nobela, ton me bone savas. Il esas filiulo di rejo Urien.

-Certe, siniorino, vu dicas verajo.

-E kande ni povos havar ilu ?

-Kin dii pos nun.

-Ico esas tro tarda ! Il venez icanokte o morgue !

(Duro sequos)

LA NOVA KIRKO RUSA DI PARIS

Nova kirko Rusa, nomizita Santa Vladimir, inauguresis ne longatempe ante nun. Pos serioza problemi e tumultoza konstrukto-tempo, ol apertis sua pordi dum la 19ma di oktobro 2016. Olua adreso esas ye la numero 4 dil kayo Branly en la 7ma distrikto di Paris. Ico esas quartero tote proxima a mea olima laboreyo kande me ne ja esis retretinto.

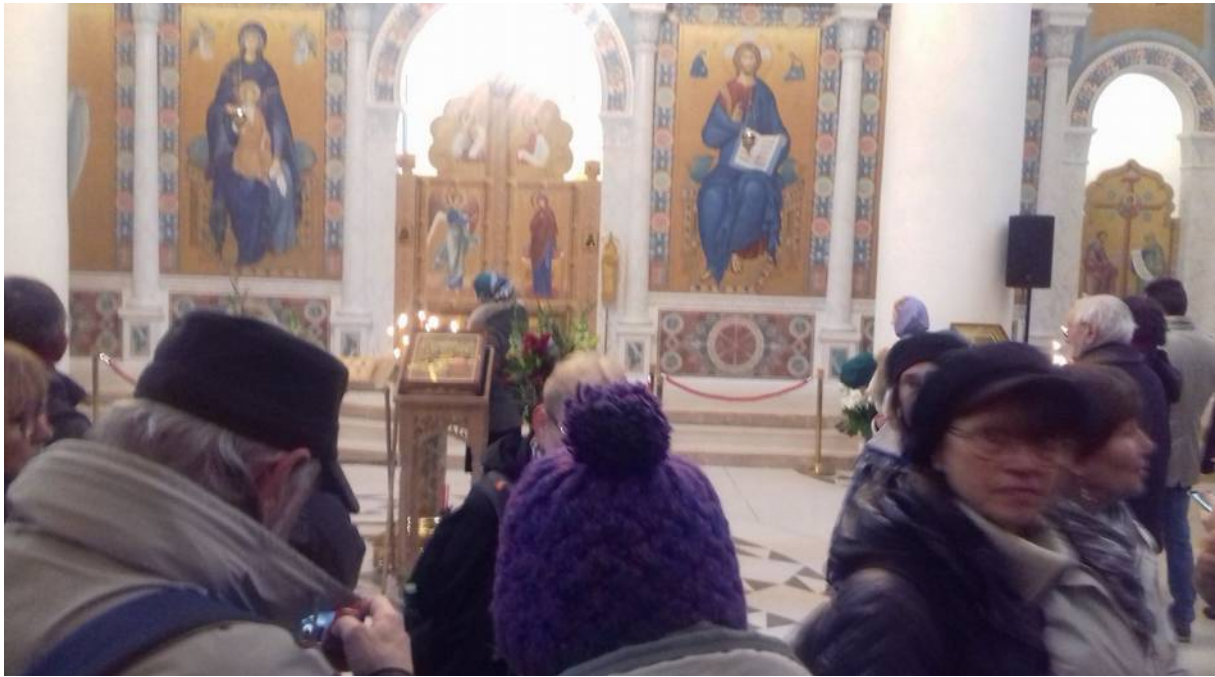

Me kompris recente 'smartfono' por povar facar fotografuri per ol. Por facar mea unesma fotografuri transmisebla a Facebook, me iris a la nova katedralo Rusa di Paris. Ico esis facila por me, nam ol situesas en la anciena quartero ube me, olim, laboris. Facar fotografuri kande on devas levar l'aparato e ne tro bone vidar la fotografebla skopo ne esas facila. Ma, fine, me sucesis realigar un fotografuro aceptebla. Pose, me vizitis la quartero e me konstatis ke ol divenis plu eleganta ed aristokratal kam dum la tempo kande me laboris ibe (til-fine 2004). Tamen, ol ja esis eleganta quartero itaepoke. Ed ico malgre la krizo ekonomial qua bankrotigas Francia. La butiki e vendeji esis plu nombroza e plu chika kam dum la tempo di mea aktiveso. Dum marchar en ca distrikto, men amuzis pensar ke la nova kirko Rusa, simbolo dil potenteso di Putinala Rusia esar nefora del famoza militistal konstrukturo « Les Invalides » en qua jacas la tombo di Napoléon I-a, ilqua esis iluatempe la maxim granda adverso di Rusia. Me konstatis tamen, ke mea gambi, kande me marchas bone, divenas doloroza (probable pro la tro humida

vetero), lore me rezolvis enirar "Starbucks"-kafeeyo por drinkar teo e savurar kelka kuki dum repozar.

La etoso en la "Starbucks"-eyi es tre destensita. Cirkum me, me audis yunuli parolar en la Angla. Konseque me pensis ke pro ke ol esas Usana institucuro, "Starbucks" lua-maniere kontributas difuzar la Angla. Forsan, se li esas inteligenta ed aktiva (ed havus pekunio) la ldisti devus krear Idala "Starbucks"-eyi ube on difuzus ldo tra la mondo. Tamen, me rimemoris, ke en ca quartero, anke olim, esis bastioni di la Angla, pro ke esis Usana gimnazio ibe. Kande me esis bone repozata, me ekiris. Survoye, me vidis bele vestizita yunini qui parolis Ruse. Ico esis la rezultajo di la proximeso dil Rusa kirko, nam ica kirko esas anke vicinesanta centro kultural Rusa, ube esas gimnazio Rusa en Paris. Do, nun apud la Usana yuni, on trovas anke Rusa gimnaziani en ca quartero. Ed amba parolas en lia linguo matral. Konseque, ico semblas esar signo dil fino di la "kolda milito", adminime ibe, nam Usani e Rusi kunvivas bone en la sama quartero Parisana.

La kirko Santa Vladimir situesas tote proxim la fervoyala staciono deube me intencis retrovenar a mea hemo. Ante rienirar la treno, me volis vizitar la kirko en lua internajo. Ma ol esas bone klozata quale la fortreso, quan ol aspektas esar. Per parolar al "audofono" un de nia kunvizitonti saveskis ke la kirko apertesas al vizitanti nur dum la liturgio, t.e. ye ula kloki dum saturdio e dum sundio. Me intencis vizitar lore ca kirko, nam on dicis a me ke ol esas splendidajo orizita interne. Ante departar, me havis interesanta diskuto kun un de nia kunvizitonti, ilqua esis Bulgariano. Il esas tote shokita pri to quon divenis west-Europa e dicis a me ke en lua lando, en Sofia, il konoceskis Belgi qui venis laborar ibe pro ke li esas senespera chomeri en Belgia ! Ed en Bulgaria, li trovis laboro ! Europa multe chanjis depos 1989 ! Il informis me anke ke en ta quartero e cirkum la katedralo, multa richa familii Rusa venis instalar su ibe. Ico pensigas me, ke to esas la motivo dil plurichesko e plu granda eleganteso di ca quartero.

Altradie, qua esis la sundio 12ma di februaro, malgre la malega vetero e la tre kolda pluvo, me iris a la nova kirko Rusa di Paris stacante sur la kayo Branly proxim la ponto dil Alma en Paris. Me arivis ye la bona tempo dek minuti ante dek kloki e tale ne havis tardeso por la deala servo. Ma ante enirar la kirko esis severa kontrolo da sekureso-agenti, preske tam severa kam en aeroportuo. Kompare la kontrolo quan on devas subisar en la Romana katolika katedralo Notre-Dame (Nia-Damo) en la centro di Paris esas quaze jentila joko. Vere, la nova centro Rusa esas fortreso omnamaniere. Fine me sucesis enirar e la internajo dil kirko esis tre lumoza. Ol esis anke bela ma ne extraordinare kun la dekoruro kustumala en kirko ortodoxista di Rusia. Lo ne esis la unesma foyo kande me eniris ortodoxista kirko, nam olim komence di mea sejourno en Parisana regiono, me vizitis la bela kirko Rusa dil strado Daru ed asistis splendida deala servi ube ortodoxista kori kantis belege. Unika problemo : la homi mustis stacar dum du hori, ma ico ne esis granda detrimento nam on stacas multe plu facile kande ne esas stuli por sidar quale en la katolika kirki Romana ube on lore sidas lore stacas ed ica alterno es tre penoza. Cetere por la olda personi fatigata existis benki ube li povis sidar. Semblis a me ke la liturgio esas plu simpla kam en la Romana kirki, nam esis precipue kanti, psalmodiado dal sacerdote e probable lekto di evangelio e plu tarde ne tre longa prediko. Me konstatis plura kozi nekustumala por persono frequentanta Romana katolika kirko, nome por tale dicar omna mulieri havis la kapo kovrita per kapovesto quale devas esar por katolika mulieri en kirko. Ma la Romana katolika mulieri ofte ne egardas ico, mem che la tradicionalisti e fundamentalisti, e co tre shokas me. Adminime, carelate, la ortodoxista katolikini bone egardas la regulo e me aprobas kordiale. La duesma surprizo esis ke lor la komenco dil deala servo ne esis multa personi, e ca personi grandaparte esis, quale me, Romana katoliki venanta kom turisti. Ma plu tarde

pokope la kirko divenis plena e la partoprenanti al deala servo divenis nombroza. Hike, me konstatis ke la diciplino esis min severa kam en Romana kirko e ke malgre la severega kontrolo lor la eniro, la Rusi esis plu flexebla koncerne la klok-tabelo dil meso kam la Romana katoliki, nam en la Romana katolika kirki regnas etoso di kazerno (la Romana Eklezio esas la heredanto spirital e kultural dil Romana Imperio, olqua esis militistal imperio). Ulo surprizis me, nome inter la sacerdoti esis nigra homo versimile de Afrikana origino, me questionis me quale il divenis ortodoxista sacerdote inter la Rusi. Ica persono esis, cetere, tre afabla ed helpema, nome pro ke me havas bastono, il kredis ke me esas olda fatigata persono e, malgre ke me pregis lu ne agar tale, il serchis stulo por me en la skopo ke me povus sideskar. Fakte me marchas kun bastono, ne pro ke me havas problemi por marchar o pro ke me esas olda e fatigata neanke pro ke me havas febla gambi ma pro ke mea maleoli esas debila e ke me falas facilmente se esas neegaleso dil sulo. Sen bastono me mustas tre atencar la tereno e ne vidar altra kozo kontre ke per bastono me esas suficante sustenata por ne falar. Ma ico nule relatas kun febleso korpala debata al oldeso.

Plu tarde, dum altra sundio, me rivenis altrafoye e me asistis tre bela ceremonio ortodoxista di qua me ne savis la motivi. La sacerdoti, vestizita kun tre bela vesti liturgical, iris plurafoye al *ikonostaso*. Me precipue memoras ke ulainstante, kelka religiani genupozis e inklinis lia kapi adsur la sulo. Quale la religiani Mohamedana. Ma ico duris nur dum kelka sekundi, quale lo esas por la Buddhista monaki di Tibet lor la « puja » (religiala servo Buddhista). Do, evidentamente, la influo kultural e liturgical dil Oriento esas tre forta che la ortodoxisti Rusa, heredanti di Bizanco ed olua tradicioni. Tamen, esis anke

altra surprizo, nome ula-instante, on kantis la kanto e prego « Nia Patro » en la Franca, exakte quale on kantas ol en la Franca kirki tradicional. Probable, homage al gastiganta lando, e por montrar ke la ortodoxisti esas apta adaptesar (diskrete) a nova medio kultural e ke li havas apertata mento. Ca kantiko esis tante bone insertata ke ol esis preske neremarkata.

Exter ico la etoso esis tre simila ad olta dil tradicionalista kirki Romana katolika. Esis la sama fervoro e la sama seriozeso. Lor la fino dil meso me kompris kelka bela imaji di ortodoxista ikoni. Ulo amuzis me : pluri de la blonda yunini Rusa, asistanta la meso, similesis stranje la desegnuri pri yuna mulieri di la revuo « Les Veillées des Chaumières » (La Vesperi en la Paliodomi) quan mea matro, olim dum elua vivo-tempo, prizis lektar. Ka la autorino di ca desegnuri esis Rusa o di Rusa origino ? Me ne savas, ma on darfas konjektar.

Me regretis la mala vetero qua kelkete fushis la plezuro di ta vizito al kirko Rusa, ma, pose, me havis l'impreso travivir exotika evento nefore de mea hemo e la kontrolo dal

sekureso-agenti esis tamen min penoza kam olta en aeroportuo. Forsan, kelkafoye, me rivenos. - JM -

LITERATURO FRANCA

Anna de Noailles - la poezio enkarnigita

Elua samtempani surnomizis el kom la « muzo dil gardeni ». Elua poezio lirika e pasionizita furnisis ad el omna posibla honorumi. Anna de Noailles poslasis verko richa e fervoroza, e partoprenis la kreo dil premio Femina.

El esis remarkinda pro elua rafineso vestal ed intelektal. Elua beleso esis totajo koncernante tam lua aluro kam lua maniero parolar. Anna de Noailles havis kom origino medio familial kulturale richa ed aktiva. El naskis dum la 15ma di novembro 1876 en Paris. Elua matro, la Greka princino Raluca Moussouros, spozigabis princo Grégoire Bibesco Bassaraba de Brancovan, de Rumaniana origino, du yari antee. Anna kreskis alternante en la domo sinioral ye la numero 34, avenuo Hoche en Paris ed en la « villa » di Amphion-les-Bains, proxim la urbo Evian. Ma el preferis la « villa » di Amphion, di qua la parko iras decensante til l'aquo di la lago Léman.

Ja kom yuna infanto, Anna facinesas per la naturo, olqua esos la precipua temo di lua poezio. La beleso dil mondo esas videbla ad el per la fenestro di lua chambro, en la paleso dil jorno matine, en la redeso dil cielo vespere sur la montopinti, ed en la klareso lunar qua reflektesas nokte sur la lago.

Kun elua fratulo, Constantin, ed elua fratino, Hélène, el recevas edukado moderna ed orientizita vers la arti. Nome lua matro esas granda pianistino. Le Brancovan esas republikani ma invitas personi dil mondo politikal, literatural ed artistal tre diversa. Li havas mento

apertata ad omna idei ed Anna pluricheskas kulturale per ca diverseso. Inter la kustumala gastis esas la yuna Marcel Proust, qua ne ja esas skriptisto famoza. Anna evas nur dek yari kande elua patro mortas. El donas lore ad elua pensi nuanco mistika e panteista. El ne plus abandonas la plumo e la papero.

Tote aparta stilo lirika

Lor asemblo mondumala en Paris, elu konoceskas duko Mathieu de Noailles, naskinta che granda familio dil nobelaro Franca. Il esas tre bela yunulo. Il demandas elu por mariajo lor balo en 1897. Unika filiulo, Anne-Jules, naskos de ca amoro. Kom sorgema spozulo, Mathieu esos fervoroza susteno por Anna lor elua entraprezi literatural e lor la serioza problemi prisanesa quin elu subisos. Nome Anna travivas periodi di depreso mental. El havas fragila sanesala stando, onu dicas. Pro ke Mathieu esas rezervoficiro che la dragoni, il esas sovente (ofte) absenta. La kordio di Anna esas plena de poezio, lore elu skriptas.

En 1901, publikigesas lua unesma

Anna de Noailles en elua salono en 1913

kolekturo, *Le Cœur innombrable* (La nekontebla Kordio), ekvokanta elua pasiono por la mondo e la naturo, e pro olqua el recevas la premio Archon-Despéroutes, grantita dal Akademio Franca. Elua nov-romantikismo nuancizita per klasikismo divergas de la explori stilal da elua samtempani. La poetino Anna de Noailles havas stilo sensimila e divenas famoza de un dio a la morga (subite). En 1902, elua duesma kolekturo *L'Ombre des jours* (L'Ombro di la dii), esas same sucesoza.

Dum l'autuno di ta yaro, nova jurnalno komencas publikigesar : *La Vie heureuse* (La Vivo felica), monatala revuo feminal vizanta elito, ignoranta la questioni koncernanta la modo e la koquarto, en lua unesma numero on povas lektar interviuvo di Anna ilustrita per fotografuri pri elu. Elu laboreskas kun ca edituro, same kam kun la 'revisto' (revuo) impulsata da elua

fratulo, Constantin, *La Renaissance latine* (La Rinasko di la latinida populi), a qua partoprenas Colette o Marie de Régner.

Vers la agnosko di ca artista muliero

Elua unesma romano, *La Nouvelle Espérance* (La Nova Espero), publikigita en 1903, konfirmas elua importo en la mondo literatural. André Gide, Francis Jammes, Gabriele D'Annunzio e Maurice Barrès, kun qua el travivas amoroza amikeso, esas lua admiranti. Jean Cocteau, François Mauriac, Paul Valéry, Pierre Loti esas parto de elua proximuli.

En 1904, kun Jeanne Dieulafoy (skriptistino ed arkeologiistino), Julia Daudet (filiino di Théophile Gautier) e kelk altra personi, el kreas la premio «Vie heureuse» (Vivo felica), kom reakto al premio Goncourt kreita lor la preirinta yaro e qua honorizos dum longa tempo nur autori maskulal. Anna es la prezidantino dil unesma premio di « Vie heureuse », olqua grantesas a Myriam Harry pro *La Conquête de Jérusalem* (La Konquesto di Yerushalayim). En 1922, la jurnalno periodal *Femina* asociesas kun *La Vie heureuse* e la premio divenas la premio *Femina*.

En la eleganta saloni aristokratal, la kapableso replikar espritoze di Anna de Noailles genitas admiro od agaceso tante rapida esas elua parolala turniri. El esas espritoza, lua repliko esas klara e senpartisa o drola, kande elu ne travivas periodi

di depreso mental qui koaktas elu restar en lua chambro.

Ye la 21ma di januaro 1922, el aceptesas che l'Akademio rejala pri la linguo e literaturo Franca di Belgia, koram reĝo Albert I-a e reĝino Elisabeth, spozino di ilu. Sur la sidilo 33 di ca Akademio, sucedos ad el elua amikino Colette e Jean Cocteau. En 1931, el esas la unesma muliero promociata kom komandoro dil Honor-Legiono.

El esas an la kolmo di elua glorio. Ma elua saneso dekadas. Elu transpasas dum la 30ma di aprilo 1933 en lua apartamento dil strado Scheffer. La poetino qua selektabis kom temi preferata la amoro, la naturo e la morto enterigesas che la tombeyo dil Père-Lachaise, en Paris, ma elua kordio jacas en la urno pozita en la centro dil templo di la parko di lua anciena domo di Amphion-les-Bains. Elua stilo poezial duras esar sen-egala.

(Segun artiklo da Hélène Arsanger publikigita en *Les Veillées des Chaumières* (La vesperi en la palio-domi))

PRILINGUA QUESTIONO

La homi qui habitas lando e ne esas membri di lua precipua gento

Zamenhof, patro di Esperanto, esis est-Europano, t.e. habitanto di Europana regiono ube esas multa diversa genti. Il utiligis la sufiko -ano (se me bone memoras) por indikar ke homi habitanta lando sen esar membri di lua fondera o precipua etno apartenas a la lando, ma ne havas la vera nacionaleso di ta lando. Exemple, Cigano, Hebreo o Checheniano habitanta Rusia ed havante dokumenti ofical di Rusia, ne esas Rusi ma Rusiani. Ica sistemo funkcias bone en Esperanto. Ne tre longatempe ante nun, kelka samideani volis enduktar la sama sistemo por la L.I. di la Delegaciono. Me refuzis energioze, lore, e me asertis ke la ideologio e la kuntexto ne esis le sama en est- ed en west-Europa. Nome, en west-Europa di ta epoko, onu ne volis facar difero inter la anciena e la nova habitanti di ula lando e ke li omna hav(i)(a)s la sama yuri. Ma ico esis olim, me konstatis ke, nunepoke, nova habitanti di nia west-Europana landi, mem se li naskis en ca landi, ofte ne volas konfundesar kun la anciena habitanti e ke li revendikas fiere lia difero e lia diferanta kulturo e mori. Lore, on devus adoptar la Zamenhofala sistemo anke en west-Europa pro ke nun, la

situaciono ibe similesas olta di est-Europa. La problemo esas ke la sufijo –ano indikas, en nia komuna linguo, la homi qui apartenas a la aborijena etno di ca lando. On dicas certe Franco, ma on povas dicar anke Franciano. E che la yuna ldisti la tendenco esas sempre plu uzar la radiko di la lando plus –ano por indikar la aborijena habitantaro : Angliano vice Anglo, Germaniano vice Germano, ec. Do ta sufijo ne povas savigar ka la homi apartenas a minoritatala etno diferanta del autentika aborijeni. Lore, envenis mea kapo altra solvuro, nome la Espisti uzas kelkafoye la vorto lando kom sufijo vice la tradicionala –io por indikar la dicita lando. E.g. Franciando por Francio (en lia idiomo). Konseque, me rezolvis uzar la sufijo –landano por indikar homi qui vivas en lando, ma ne apartenas a la precipua gento e ne volas havar lua nacionaleso (ecepte sur papero). Do, yuna Arabo qua havas identeso-dokumento Franca, ma ne volas (o ne povas) pro diversa motivi esar Franco o Franciano, esas Francialandano. Same, Afrikano habitanta en Germania ed havante identeso-dokumento Germana ne esas Germano (Germaniano) ma Germanialandano. Certe ico plulongigas grande la vorto, ma havas l'avantajo establisar klaramente distingo. Konseque, me utiligos ca longa sufijo por la suba artiklo aludante la fato di yuna enmigranti en Francia.

« Me ekiris kun ‘kalashnikov’ »

Parolas yuna Francialandanino* *qua rekrutis mulieri por Daesh*

Artiklo da Stéphane Sellami

LEILA*, evanta 21 yari departis a Siria dum la printempo di 2014, ante retrovenar lor la somero di 2015. El suspektesas anke pleir la rolo di agento rekrutera por la profito dil grupo Islamal Stato (IS) e faciligir la iro da grandanombra minora yunini Francialandana a Siria.

Les femmes font partie intégrante du projet terroriste global prôné par l'EI
Kande el ekiras aviono venante de Turkia, dum julio 2015 che la aeroportuo di Roissy-Charles-de-

Gaulle, ita anciena aprentiso pri restorerio-laboro, nekonocata dal policiani ante elua departo, vartestas da agenti dil Direkterio general por la sekureso interna (DGSI). Naskinta en Nice (departamento Alpes-Maritime) ed habitanta en la departamento Var, Leila fine livis Daesh pos ke elua spozulo – yuna Francialandano, venanta quale elu de Nice e quan elu ne konocis ante elua arivo en Siria – sucesabis negociar ita retroveno che la autoritatozi dil kalifio.

Dum la tempo kande el esis surveyata e privacita ye libereso (sen ja esar enkarcerigita), ca yunino qua edukesis en moderata familio mohamedana e qua « konvertesis al extremista islamismo en 2010 », raportis elua vivo quotidiana (singladia) en la rangi dil IS e komencis per la motivo di elua retroveno. « Lastatempe, en Siria, me tante pavoris ke mea praktikado e mea impliko en la kombato plufebleskis, elu quik dicas. Me esis plu religiema en Francia, pro ke me esis plu serena. Utree, fine, ne esis ibe multa pia homi. »

Leila asertas volir adirar « la lando Shâm » (regiono inkluzante parto de Siria til Libano trairante Israelia, Jordania e la regioni Araba frontierala an Turkia) por travivar « plene elua religio ed implikar su precipue ye la nivelo humanal pos vidir la bombardi adsur Alepo ». Ica yunino qua nomizigas su Yasmina, naracas precipue informir « fratini » qui volis agar quale el. « Me helpis eli venar dum ke mea spozulo helpis la viri, elu savigas. Me komencis agar co dum septembro di 2014. Itaepoke, me havis l'impreso esar sekretariino. Me parolis a tante

grandanombra fratini sur la interreto !”

Elu justifikas la atenti

Kande on questionas por saveskar quanta yuna Francialandanini « konsilesis » da elu, la *djihadistino* asertas ke li « esis multanombra ». « Me ne savas se esis minora yunini. Ma onu ne parolis pri la evo, elu dicas por exkuzar su. Me konsilis ad eli vehar per aviono til Istanbul, Turkia, pose la autobuso til Gaziantep e plu tarde me povis furnisar ad eli numero di pasiganto quan me havabis per la mediacio da mea spozo, elu pluse asertas. Me dicis ad eli quale vestizar su, quale ruzar por trairar la frontiero. » Por parkonvinkar eli, Leila-Yasmina konfidas, ke « singladie, me dicis a li, ke esis skoli, quale on agis por vivar. Omnakaze, se ne esis bombardi o violentoza agi, lo esis vivo normala (*sic*) ».

Samatempe, ica yuna muliero konfesas “asistir la senkapigo di viri” de la fenestro di elua domo kande el lojis en Al-Bab, nord-Siria, ma el asertas nulatempe “kombatir per armi”. « Me apartenis al Islamal Stato quale mea spozulo, sen tamen jurir devoteso pro ke la mulieri ne agas lo, pluduras dicar elu. La mulieri ne kombatas. Me ekiris kun armo, asalto-fusilo « kalashnikov », kande me arivis. Me savis desmuntar e lavar ol ma me nulatempe pafis per lu. Me tro pavoris. Mea spozo havis du « kalashnikov »-i e plusa fusilacho. Pose, ico interdiktesis al mulieri dal chefo dil regiono Alepo. Me opinionas ke ico esis por furnisar plu bona imajo pri la IS.

**“Ti qui praktikas
moderata islamo ne
praktikas bone”**

Pri elua spozo, elu koncesas ke il rekrutesis dum ula tempo interne dil brigado France-parolanta di « Omar Omsen » - altre dicite Omar Diaby, un de la precipua rekruteri di « djihadisti » Francialandana – ante employesar « en la polico ». « Il havis salario di 100 \$, 50 por il e 50 por me, elu adjuntas. Komence, on vivis bone. Pose, la kurso dil dolaro chanjis ed omno esis plu komplikita. » Ca « djihadistino » explikas anke operacesir pro « kisti » en Siria. « En Manbidj, esas tre granda hospitalo qua nomesas Aisha, ol direktesas dal IS, elu atestas. Lo esas civili qui laboras ibe. Omna homi povas irar adibe, ico esas gratuita. Ne esis

Francialandani en la personaro medikal. » « Me aplikas la *sharia*, elu insistas kande on questionas el pri elua obediado al religio. Ti qui praktikas moderata islamo ne praktikas bone. Koncernante me, mea praktiko dil islamo ne esis konciliebla kun mea prezentoso en Francia. »

Leila-Yasmina justifikas anke la atenti kande parolesas « defensar su », dum precizigar ke oportas ne vizar « civili ». Tamen, dum elua konversadi kun yuna kandidatini por la *djihad*, elu konsilas ad eli « explozigar su od aquirar armi e mortigar » en Francia, en la kazo kande eli ne povus adirar Siria... Leila-Yasmina retenesis provizore en karcero dum plura monati ante esar fine liberigita dum vartar elua proceso.

LEILA* : La premono chanjesis dal jurnalisto.

(Artiklo publikigita en la diala jurnalono *Aujourd'hui en France*)

Novelo - Viziono di rejo Karolus XI di Suedia

Redaktita en 1829

*There are more things in heav'n and earth, Horatio,
Than are dreamt of in your philosophy.*

SHAKESPEARE, *Hamlet*

On mokas la vizioni e la spektri supernatura, kelki de li, tamen, esas

tante bone atestita, ke se on refuzus kredar lia realeso, on koaktesus, por

esar logikoza, refutar amasale omna atesti historial.

Protokolo facita segun la lego, surhavante signaturi da quar testi honesta e kredebla, yen to quo garantias l'autentikeso dil fakto quon me raportos. Me adjuntas ke la predico kontenata en ca protokolo konocesis e citesis tre longatempe ante ke eventi 'okurinta' recentamente, segun semblo realigis ol.

Karolus (Karl) XI, patro dil famoza Karolus XII, esis monarko tre despotal ed anke un de le maxim saja dil historio di Suedia. Il esis nesupersticoza, brava, tre fidela al religio Lutherana e lua karaktero esis neflexebla, kolda, pozitiva, tote indijanta imagino-kapableso.

Ilua spozino Ulrika Eleonora jus mortabis. Depos ca evento, il divenis mem plu negaya e tacema kam antee, ed il laboris tre ardoroze por obliviar ico.

Dum la fino di vespero autunal, il sidis vestizita per chambro-robo e pantofli avan granda fairajo acendita en lua labor-chambro che la palaco di Stockholm. Apud il esis lua chambelano, komto Brahé, e la mediko Baumgarten qua esis agnostika. Il venigabis ilu pro ke il sufris pro ula maladeteso.

Rejo Karolus (Karl) XI di Suedia

La vespero duris longatempe e la rejo ne volis lasar lua kompanuli departar. Por ne enoyar on probis parolar pri diversa temi, ma vane. La rejo esis tre malhumoroza. Pose, il staceskis e marchis en la chambro. Il haltis an la fenestro situata opoze a la korto. La nokto esis obskura e la luno havis la krecento di olua unesma quarimo.

La palaco ube rezidas hodie la reji di Suedia ne ja esis parfinita, e Karolus XI, qua komencigis la labori por ol, habitis lore l'anciena palaco jacanta che la pinto dil Ritterholm opoze a la lago Moeler. Lo esas granda konstrukturo havanta formo di huffero. La labor-chambro dil rejo esis an un de lua extremaji, ed aproxime opoze ad ol jadis la granda chambro ube asemblebis la reprezentanti dil sociala klasi kande li esis ricevonta ula komuniko dal Krono-portanto.

La fenestri di ca chambro semblis ita-instante lumizita per intensa lumo. Ico esis stranja por la rejo. Il supozis unesme ke ca lumesko produktesis per la torcho di ula servistulo. Ma pro quo irar dum ca kloko aden chambro qua ne esabis apertata depos longa tempo?

Cetere la lumo esis tro intensa por venar de unika torcho. On povabus imputar ol ad incendio ; ma onu ne vidis fumuro, la vitrokareli ne esis ruptita, on audis nula bruiso ; omno instigis kredar ke parolesis pri iluminado.

Karolus (Karl) regardis ca fenestri dum kelka instanti sen parolar. Tamen komto Brahé esis pronta venigar pajo por sendar ilu adibe en la skopo saveskar la kauzo di ta nekustumala lumajo ; ma la rejo haltigis lu. – « Me volas irar ipsa aden ca chambro, « ilu dicis. Per finir ca vorti , on vidis ke ilu paleskis, e lua vizajo expresis ulaspeca teroro religial. Tamen, il ekiris per ferma pazo ; la chambelano e la mediko sequis ilu, singlu de li havis enmanue acendita bujio.

La pordisto, qua esis komisita gardar la klefi ja esis en la lito. Baumgarten iris por vekigar ilu, ed imperis lu segun la volo dil rejo, apertar nemediate la pordi dil Chambro ube asemblebis la reprezentanti dil sociala klasi. Quik, il apertis la pordo di galerio qua esis avan-chambro dil Chambro dil la sociala klasi. La rejo eniris ; ma il esis tre surprizita vidar la muri tote tapetizita per nigra koloro !

-« Qua imperis tapetizar tale ca chambro ? » lu questionis iracoze. Ma la pordisto ne povis furnisar respondo. La rejo marchanta rapide ja avancis ye plu kam du triimi del galerio. Lua akompananti sequis ilu tre proxime, ma li timis ita stranj aventuro.

-« Ne irez plu fore, Sinioro, « klameskis la pordisto. « Ye mea anno ico esas sorcarto. Ye ca kloko...e depos la morto dil rejino,

vua klementa spozino...on dicas ke el promenas en ca galerio...Deo protektez ni ! »

Ma malgre la protesti anke da lua cetera kompanuli, la rejo dicis : « Ni enirez » per ferma voco dum haltar avan la pordo dil granda Chambro ; « e tu, ho pordisto, apertez quik ica pordo. » Il pulsas ol per la pedo, e la bruiso facita, repetita per l'eko dil vulti, sonegis quale frapo di kanono.

La pordisto tante tremis ke il ne povis irigar la klefo aden la seruro. – « Olda soldato qua tremas ! » dicis Karolus kun desprizo. « Nu, komto, apertez a ni ca pordo. »

-« Sinioro, » respondis la komto dum retroirar de un pazo, « se vu imperos a me marchar opoze a la boko di kanono Daniana o Germana, me obedios sen hezitar ; ma lo esas la inferno quan vu volas defiigar da me. »

La rejo prenis la klefo del manuo dil pordisto. – « Me intelektas bone, lu dicis kun desestimo, ke ico koncernas nur me ipsa ; » ed ante ke lua kompanuli povez impedar lu, il apertabis la dika pordo ek querka ligno, ed enirabis la granda chambro dum pronuncar ca paroli : « Kun la helpo da Deo. » Ilua tri akompananti, instigata per la kuriozes, plu forta kam la pavoro, e forsan shamoza pro ke li volabis abandonar lia rejo, eniris kun il.

La granda chambro lumizesis per nekontebla nombro de torchi. Nigra tapeto remplasabis la antiqua tela ornamenti reprezentanta personi sur la muri. Alonge la muraro videblebis, quale kustumale, standardi Germana, Daniana o Moskvana, trofei dil soldati di Gustav II Adolf. On perceptis, meze

di oli, baneri Suediana tegita per krepo funeral.

Grandega asemblo kovris la benki. La quar klasi dil Stato (1) sidis, singla segun sua rango. Omni vestizesis per nigra koloro ; e ca multeso de facii homal, qui semblis esar lumoza sur obskura fundo, tante dazlis la okuli, ke de la quar testi di ca extraordinara ceno nulu povis trovar en ca turbo konocata vizajo. Quale aktoro, ilqua, opoze a nombroza publiko, vidas nur konfuza amaso, ube lua okuli ne povas perceptar mem nur un persono.

Sur la alta trono de-ube la rejo kustumis adparolar l'asebulo, li vidis sangoza kadavro kovrita per la insigni dil rejeso. Dextre de lu, infanto stacanta kun la krono surkape, tenis ceptro enmanue ; adsinistre de lu, evoza viro, o prefere altra fantomo, apogis su sur la trono. Il vestizesis per la mantelo di ceremonio quan surhavis la anciena administranti di Suedia, ante ke Wasa igis ol divenar rejoy. Opoze a la trono, plura severa ed austera personi, vestizita per longa robi nigra, e qui semblis esar judiciisti, sidis avan tablo sur qua on vidis granda *in-folio*-i e kelka pergameni. Inter la trono e la benki dil asemblo, esis ligno-bloko kovrita per nigra krepo, ed hakilo jacis apude.

Nulu, en ita asemblo superhoma, semblis perceptar la prezenteso di Karolus e di la tri personi qui akompanis ilu. Lor lia eniro, li audis unesme nur bruiseto konfuza, meze di qua l'orelo ne povis komprenar vorti artikulata ; pose la maxim evoza de la judiciisti surhavante nigra robo, probablamente la prezidanto, staceskis e frapis trifoye

per la manuo adsur un *in-folio* apertata avan ilu. Quik esis kompleta silenco. Kelka bele aspektanta yunuli, riche vestizita ed havanta manui ligita dop la dorso, eniris la chambro tra pordo opozata ad olta quan jus apertabis Karolus XI. Li marchis dum havar fiere levita kapo e ferma regardo. Dop li viro robusta e vestizita per vamso ek bruna ledro, tenis la extremajo dil kordi qui ligis lia manui. Ilta qua marchis kom la unesmo, e qua semblis esar la maxim importanta de la kaptiti, haltis meze dil chambro, avan la ligno-bloko, olquan il regardis kun superba desprizo. Samatempe la kadavro, segun semblo, tremis per movo konvulsatra, e fresha sango reda fluis de lua vunduro. La yunulo genupozis, prizentis sua kapo ; la hakilo brilis en la aero, e falis bruisoze. Sanga rivereto spricis adsur l'estrado, ed intermisesis kun olta dil kadavro ; e la kapo saltante plurafoye sur la pavo redigita, rulis til la pedi di Karolus, quin ol tintis per sango.

Til ita instanto, la surprizeso igabis ilu tacanta ; ma vidante ca spektaklo horrorinda « lua lango liberigis su ; » il avancis per kelka pazi vers l'estrado, il pronuncis audacoze la bone konocata formulo : « *Se tu esas di Deo parolez ; se tu esas dil Altrulo, lasez ni en paco.* »

La fantomo respondis a lu lente e per solena tono : « KAROLUS REJO ! ca sango ne fluos lor tua regno...(ita-instante la voco divenis min bone perceptebla) ma kin regni pose. Desfortunoza, desfortunoza, desfortunoza esez la sango di Wasa ! »

Gustav III, la asasinita reĵo

Lore la formi dil grandanombra personi di ca astonanta asemblo komencis divenar min preciza e semblis ja esar nur ombri kolorizita ; balde oli desaparitis tote ; la fantastika torchi extingesis, ed olti di Karolus e di lua akompanantaro lumizis nun nur la anciena tapeti, kelkete agitata per la vento. On audis ankore, dum kelka instanti, bruiso sat melodioza e simila al murmuro dal vento tra la folii. Omni interkonsentis pri la duro dil viziono vidigante la fantomi, quan li judikis spektir dum aproxime dek minuti.

La drapiraji nigra, la tranchita kapo, la fluxeti ek sango qui tintis la planko-sulo, omno desaparabis kun la fantomi ; tamen la pantoflo di Karolus konservis reda makulo, olqua esabus suficanta por memorigar ilu pri la ceni di ta nokto, se oli ne esabus tro bone grabita en lua memoro.

(1) La quar klasi dil Stato : La nobelaro, la klerikaro, la borgezaro e la ruranaro.

(Adaptita de novelo dal Franca aŭtoro Prosper Mérimée)

Retroveninta en lua labor-chambro, la reĵo igis skribar la raporto pri to quon il vidabis, igis signatar ol da lua kompanuli, ed ipsa signatis ol. Quankam on facis multa presorgi por celar la kontenajo di ca dokumento al popolo, ol tamen balde konocesis, ja dum la vivotempo di Karolus XI ; ol existas ankore, e, til nun, nulu audacis dubitar publike koncernante olua autentikeso. La fino dil dicita texto esas remarkinda : « E se to quon me jus raportis, la reĵo dicas, ne esas l'exakta vereso, lore me renuncas l'espero pri plu bona vivo, olquan me povas meritir pro kelka bon agi, e precipue pro mea zelo laborar por la feliceso di mea popolo, e sustenar la interesi dil religio di mea ancestri. »

Nun, se on memoras la morto di Gustav III, e la judicio di Ankarstroem, ilua mortigero, on trovos plura similaji inter ca evento e la cirkonstanci di ca stranja profetumajo.

La yunulo senkapigita koram la klasi indikabis Ankarstroem.

La kronizita kadavro esus Gustav III.

La infanto, t.e. ilua filiulo e sucedanto, Gustav-Adolf IV.

La oldulo, fine, esus duko de Sudermania, onklo di Gustav IV, qua divenis regento dil reĵo, plu tarde reĵo, pos la destronizo di lua nevulo.

EKOLOGIO

Mikra farmodomo Normandiana divenas modelo en la tota mondo

Artiklo da Mathilde Gola

La farmodomo di Bec Hellouin praktikas metodo di produkto agrokultural inspiresanta dal funcionado dil naturo qua atraktas sempre plu multe la rurani.

Depos du yari, observeri venanta de omna regioni di Francia e di la tota mondo kuras adibe por intelektar la sekretaji dil farmajo di Bec Hellouin situata en la departemento Eure. Ita exploteyo agrokultural praktikas la 'permakulturo', t.e. neharda produkto-metodo inspirata da la naturo. Ol vizas kultivar segun maniero ekologia per asociar la planti a ca laboro. « La principo dil permakulturo esas prenar la naturo kom modelo. Parolesas plu pri

sistemo konceptita kom idealo kam pri tekniko agrokultural en la justa senco di ca vorto », precizigas Charles Hervé-Gruyer, rurano ekologiista, fondero, kun ilua spozino Perrine, di la loko agrokultural di Bec Hellouin. Ilua exemplo grande kontributis igar populara ita metodo di agrokultivo. Kom rezultajo di ca suceso, kursu pri instrukto fakala organizesis por explikar ica maniero kultivar. NemEDIATE venas tre granda nombro

de interesati. “Kande ni pozis sur lineo nia yarala programo por instrukto fakal, lu esis plena de adheranti pos tempo di un dio. Plu kam 800 personi, inter li esas agrokultivisti laboranta segun la metodi dil agrokultivo konvencional, esas sur varto-listo », savigas ca rurano. Il havas dek-e-kino de salariati che lua farmodomo. Inter li esas injeniori e homi laboranta por centro di explorado. La chambri agrokultival esas anke konsultata. Oli konstatas explozo di la nombro por demandi di instalo en permakulturo.

Nulo preparis ica mikra farmajo, kreita en 2003, emersigar nova modelo di agrokultivo. Perrine e Charles Hervé-Gruyer havis nul experienco en la domeno agrokultival ante entraprezar ca aventuro. « Nia skopo nulatempe esis produktar multo nam ni kultivas manuale, ita rurano Normandiana dicas. Nia demarsho esis experimental. Ni lernis per imitar tam bone kam ico esis posibla lo facata en la landi dil Sudo ed en Usa. »

Rekordi pri produktado e rendimento

Opozite a to quon on povis expektar, lia metodi funcionas e mem pulverigas rekordi pri produktado e rendimento. Ico esas temo por kuriozigar la laboranti en la feldo agrokultival. «Onu ne kredis nia aserti. On pensis ke ni esis fola ! » dicas kun amuzeso kande il memoras la komenco-tempo Charles Hervé-Gruyer, autoro di la libro *Permaculture. Guérir la terre, nourrir les hommes* (Permakulturo. Risanigar la tero, nutrar la homi). Por konvinkar le maxim skeptika, ita laste dicita impulsis programo di

explorado ciencal kun la Instituto nacional por agronomiala explorado ciencal (Inra). « L’intenco di ca laboro esis verifikar kad on povis rekompensar decante la ‘travalio’ sur mikra arei, danke abundanta produktemeso », indikas François Léger, ilqua es koordinanto di ca projeto por l’Inra. Pos quar yari pasita per studiuri che ca farmajo Normandiana, l’Inra konstatas ke la permakulturo esas aktiveso profitoza. « Sur 1000 metro-quadrati de tereno, la explotanti dil sulo sucesis produktar la equivalento di 55.000 euri ek frukti e legumi kun produktado e rendimento komparebla ad olta di 1 hektaro por la konvencionala agrokultivo, ma ye plu bona merkato (plu chipe) pro ke nulo esas mashinizita. » La revenui havas nulo por envidiar al cetera formi di legum-kultivo. « La revenuo horala varias de 5,40 til 9,50 euri po semanal laboro de 43 hori », konkluzas la Inra.

57 exploteyi agrokultival konvertesis

La studiuro tateme montras ke la neta revenuo agrokultival korespondanta, irante de 900 til 1.570 euri, segun la nivelo dil koloko, « esas plu alta kam olta dil cetera legum-kultivisti ekologia ». Ol atingas meznombro 740 euri segun studiuro dal grupigo regional dil agrokultivisti regional di Basa-Normandia.

Pro ke ol agnoskesas bonvolante dal komunitato ciencal, la “success story” di ca farmajo produktis emuli. Por akompanigar ca movado ye la nacionala dimensiono, Maxim de Rostolan tale kreis la reto dil Farmodomi kun futura Perspektivi. Segun l’opiniono di ca fervorosa defenserio dil ekologia agrokultivo,

« la rurani devas produktar altramaniere kun plu multa brakii e min multa minerala oleo (petrolo) ». La koncernata injeniero diveninta legum-kultivisto riproduktis la modelo di Bec Hellouin en lua mikra farmajo di la Bourdaisière, jacanta proxim la urbo Tours. Ca modela exploteyo agrokultival havante 1,4 hektaro « devus vivigar 3 personi yarale. Lo esas sisople plu bone kam per la agrokultivo konvencional », asertas l'entraprezisto qua definis su kom

« ruo-kultivisto ». La skopo di ca experimento esas anke krear « utensili-buxo » povante helpar la agrokultivisti riproduktar la funcionado di lua farmodomo. Paralele, la Farmodomi kun futura Perspektivi organizas konkurso por pekuniizar agrokultivala projekti pri permakulturo. Dum tempo di du yari, 57 farmaji tale sustenesis lor lia konverto, lia enplantaco o la kreo di projekti.

(Segun artiklo interretal dil diala jurnal LE FIGARO)

PROVERBI : Plu valoras bona reputeso kam richeso.

Yuneso ne savas ed oldeso ne povas.

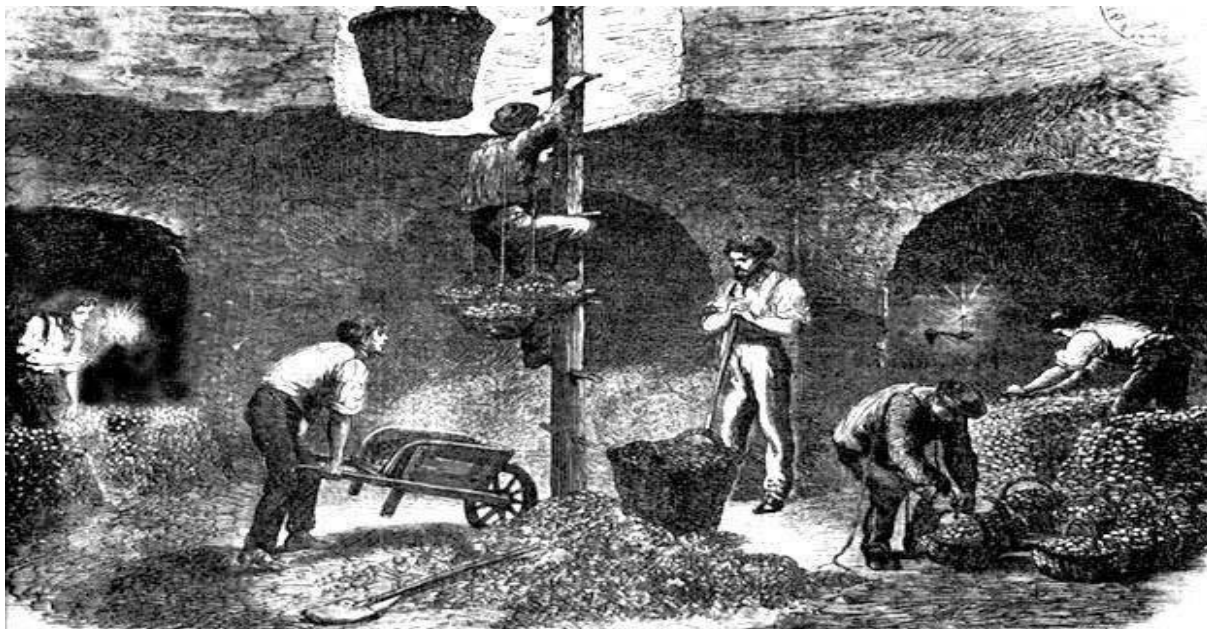
Beleso velkas, vertuo permanas.

LA CHAMPINIONO

Kad la champiniono, quan la Franci nomizas champiniono di Paris, havas Paris kom origino ? Segun semblo la champiniono abundabus depos la maxim anciena tempi en la subteraji dil habiteyi Parisala, ma lo esas erste en 1814 ke legum-

kultivisto habitanta Strado di la Santé, viro nomata Chambry, deskovris ol. Nome il, asertite, havabis l'ideo explorar la anciena petromineyi jacanta deko de metri infre apud lua gardeni, ed il trovis splendida esamo de champinioni en la loko ube la kaval-feko dronesis. Kuriozigita, ilu rezolvis gustar la stranja produkturo ed esis nemediate astonata pro olua saporo. 'Itaque' il abandonis rapidamente lua legum-gardeno por konsakrar su exkluzive a la subtera kultivo dil champinioni. En 1895 kultiveyo intensa instalesis en la regiono di la Loire-Valo, ma konfrontata a kreskanta demando por ca produkturi la rekoltanti mustis pokope trovar plusa posiblesi di provizado omnaloke en Francia. Hodie la regioni Touraine e Saumurois reprezentas le 3/4 del produktado Franca e lo cetera esas precipue importacata de Chinia !

Desegnuro dil XIXma yarcento pri la rekolto dil champinioni

ARKEOLOGIO

De nun on savas qua esas la maxim anciena civilizuro dil mondo

‘Geofizikisti’ ed arkeologiisti Indiana prizentis prui indikante ke la civilizuro dil Indus-valo supozeble esas la maxim anciena qua esas konocata.

La civilizuro dil Indus-valo (anke nomizita harapeana) ne formacesis 5.500 yari ante nun, quale on pensis antee, tale pruis cienco-exploranti Indiana. Ol esas plu anciena de 2.500 yari, segun studiuro publikigata en la revuo « Scientific Reports ».

Se to quon la specalisti inferas esas justa, la civilizuro dil Indus-valo esus do plu anciena kam olti di Mezopotamia e di Egiptia.

Por supozar tale, la cienco-exploranti analizis specimeni ek ceramikaji ed ek restaji di animali

venante de du strati arkeologial en la distrikto Fatehabad, India.

La ciencozi anke sucesis relevar la chanji kultural debata al evoluciono klimatal. Li konjektis ke la dekada di ca civilizuro ne esis nemediate asociata al faktoro klimatal.

Se, komence, la civilizuro harapeana kultivis aktive cereali havante grosa grani (frumento e hordeo), la sikeso koaktis olu chanjar lua strategio agrokultival ed adoptar la milieto e la rizo qui toleras plu bone la sikeso. Supozeble, ico havis kom rezultajo la abandono dil urbi e kresko dil habitantaro rural.

La civilizuro dil Indus-valo, anke nomizita civilizuro harapeana (aproxime 5.000 a.K. til 1.900 a.K.

segun la datizo di nun) esas civilizuro dil Antiqua Epoko di qua la areo geografial extensesis precipue en la valo dil fluvio Indus sur la subkontinento Indian (cirkum moderna Pakistania). Olua urbi provizesis per kanalizuri e publika latrini, olua vilaji provizesis per irigaco-sistemi. Lua maxim probabla

reprezentanti esus la parolanti di la Dravidiana lingui (chefe parolata en sud-India). La civilizuro harapeana falis en kadukeso vers la XVIIma yarcento ante nia ero, tre versimile kom konsequantajo di invado dal ancestri dil moderna Iraniani ed Indiani.

(Segun artiklo interretal)

SPACALA CHERNOBIL

Olimal raporto dil komitato (ne kontredicata depos ta tempo) pri la aeroliti dil Rusa Akademio pri Cienci, qua sendesis al ciencisti di la tota mondo, konkluzis ke mem nunatempe onu ne povas explikar l'ekologia perturbi qui eventas depos 1908 sur la loko dil Tunguska

en Siberia. Ica loko esis probable frapita da aerolito od altra spacala

ne-identigita objekto. Dum la 30ma di junio 1908, la habitanti dil Siberiana « taiga » vidis giganta globo faira trairar la cielo e, pose, aplastesar sur la sulo dum difuzar grandega flami e fumura nubi qui

extensesis a plu kam 1000 kilometri. Plu kam cent yari pose, malgre la esforci dal ciencisti, onu ankore ne savas vere to quo eventis, to quo venis frapar la tero sur la loko dil Tunguska.

Dum la dii qui preiris la falo, la atesti raportas la folesko dil rurani qui konstatis ke la nokto desaparís pokope per divenar sempre plu klara. La nubi aquiris astonanta kolori quaze lumo veninta de altra loko proximeskus. To esis cetere la realeso. Dum la nokto dil 30ma di junio til la 1ma di julio, eventis terorigiva dazlo, e pose, timenda tempesto magnetala duos dum multa jorni e nokti. Onu savas nun ke to quon la Siberiani spektis es fenomeno simila ad olti qui observesis duimo de yarcento pose lor la nukleala probi ye granda altitudo.

Ito quo bombardis la Tero esis gigantega, ol abatis omna arbori sur disto de 30 kilometri per la suflo e kalcinis oli per la emisata kaloro sur 10 kilometri. Onu parolas pri aerolito ed asteroido. Ma onu ne trovas suficante granda kratero o fragmenti por savar precize l'exakta naturo di la faira globo qua frapis la Tunguska. La maxim extravaganta hipotezi esas posibla e kelka de li supozigas spacala katastrofo di

NIFO (Ne-Identigita Fluganta Objekto) kun nukleara propulsado ye gigantega dimensiono segun la stilo dil spaconavi di la steli-milito. Omnakaze la fakto certa esas ke la konsequantaji di la frapo pensigas pri Chernobil.

La arbori qui stacis en la koncernata areo, stranjamaniere kreskis plu rapide. Savesas ke la herbi mutacis e ke la mutaci anke konstatesis che animali ed homi. Carelate, onu mem parolas pri loko ube la mutacanti observesis sekrete dum plura yardeki dal ciencisti di Soviet Uniono. Onu savas reale nur ke la decendantaji dil testi di la katastrofo dil Tunguska subisis inversigo dil faktoro « rhesus » ed altra genala mutaci.

Hodie, la areo atingata esas tandem apertata ad omna exterlandana ciencala esploranti, ma duminstante, nulu esis apta trovar kontentiganta expliki pri ca terorinda katastrofo dil XXma yarcento nek esis kapabla dicar to quo esis vere la fonto dil « Tunguska »-renkontro.

(Adaptita de artiklo publikigita en la n° 9/1998 di LETRO INTERNACIONA)

CITAJO — « Me ne serchas savar la respondi, me serchas komprenar la questioni ». **KONFUCIUS**

LA SHAMANISMO* HODIE

Ritrovar la harmonio kun la naturo e la vivanta enti. Cherpar l'energio en la forci natural dil kosmo. La sajeso evanta de plura yarmili dil religii aborijena, animista e shamanista, ankore praktikata en kelka regiono dil mondo, seduktas la Ocidentani.

« Senviva objekti, kad vi do havas anmo/ Qua ligas su a nia anmo e koaktas lu amar? », su questionis Alphonse de Lamartine. Per ca versi famoza, la dicita poeto ekvokas ilua nasko-vilajo Milly, en Burgundia. Il celebras lua afeciono por la medio natural di ilua infanteso e puereso, olqua esas relato tante forta ke fine il konsideras sua domo ed olua objekti quaze li esus vivanta enti. A kelka kulturi tradicional, de Mongolia til Amazonia, de Grenlando til Afrika ed Australia, la enti e la kozi dil naturo posedas anmo. Certena populi mantenis forta ligilo kun la mondo cirkondanta li, foresti, fluvii, lagi, nivuri o dezerti, roki e planti, e kun la animali qui vivas en ta loki. La fenomenen natural quale la vento, la fairo o la pluvo manifestas la prezenteso di spiriti o di dei. Segun li, existas nevidebla mondo populizita per spiriti, a qui adjuntas la mortinti e la ancestri. Minacanta o bonfacanta, oportas atraktar a su lia favoro. Per ritui e pregi, oportas amansar la mala spiriti, demandar la protekto di le bona, e komunikar kun li.

Segun la pensomaniero di ta religii nomizita « naturala », la kosmo, la Tero, la animali e la homi formacas

totajo, universo di qua la harmonio mustas riestablisar. A la Amerikana Indiani di Nord-Amerika, « la Granda Spirito esas omnube : lu esas en l'aero quan ni respiras. La Granda Spirito esas nia Patro, ma la Tero esas nia Matro. Elu nutras ni ; to quon ni pozas en la sulo, retrodonesas a ni da elu. »

La homo, elemento en la Universo

La mondo esas simila a reto giganta ube la homi juntesas al monti ed a la lagi, quale li esas tale la uni a la altri, ed anke a lia ancestri. Same che la Mongoliani, l'Universo formacas unigita totajo. La ancestri esas parto de ol ed esas tre importanta. « Por ni, nia dei esas avan omno nia geavi, qui esas nia protektanta anjeli. Li esas reala personi. E nia amo a li esas forta. Lo esas la amo dil filii por lia genitori e dil genitori por lia filii e nepoti. Ed ita energio nulatempe desparas. »

Ad ita omna religii, la homo esas nur elemento en la Universo, ne la mastro. Ma lu juntesas al totajo. « La frateso ne limitizesas a la komunitato di la homi, a lua nemediata medio natural. Ol

extensesas til la maxim 'lontana' steli », dicis Amerikana Indiana chefo dil tribuo Shawnee. "Videz, mea frati, la printempo venis ; la Tero cirkumpresesis dal Suno e ni vidos balde la frukti di ta amoro. Singla semino vekas e same singla animalo viveskas. Lo esas ad ita misterioza povo quan ni debas anke nia existo ; 'itaque' ni koncesas a nia vicini, anke a nia vicini animal, la sama yuro kam ni habitar ita Tero », tale dicis altra chefo Amerikana Indiana. Simila intuico che ita "Sioux" : la paco povos naskar en ca mondo erste kande sempre plu multa homi koncieskos pri la uneso dil existanta vivo inter la naturo, la animali, la planti, la minerali e la homi ; e ke li vivos konseque di co."

Shamano Rusa qua agas per la soni di tamburo

En 1854, per emociganta diskurso koram l'Asemblo dil tribui di Nord-Amerika, lor l'epoko di la konquesto dil Amerikan Indiana teritorii dal blanka homi, la Amerikana Indiana chefo Seattle celebras la respekto

dil Kreitaro. « La parfumizita flori esas nia fradini, la cervo, la kavalo, la granda aglo esas nia fratuli. La kresti dil montaro, la suki dil prati, la varma korpo dil poneo, e la homo ipsa, omni apartenas a la sama familio. (...) La cintilifanta aquo dil rivereti e dil fluvii ne esas nur aquo ; ol esas la sango di nia ancestri. Se ni vendas nia Tero a vi, vi devos memorar ke ol esas sakra, e vi devos docar ico a via filii, e lernigar da li ke singla reflektio spektrala dil aquo klara di la lagi raportas la pasinta tempo e la memoraji di mea popolo. La murmuro dil aquo esas la voco dil patro di mea patro. La fluvii esas nia frati ; li sacias nia dursto. La fluvii portas nia kanoti e nutras nia filii. Se ni vendos nia Tero a vi, vi devos memorar ke la fluvii esas nia frati e le via, e docar co a via filii, e vi devos de nun agar a li la benigneso quan vi havus por frato. Ma ni savas ulo quon la blanka viro deskovros forsan uladie : nia Deo esas la sama Deo. Quankam vi pensas hodie ke vi posedas lu quale vi prizus posedar nia Tero, vi ne povas ico. Lu esas la Deo di la homi, e lua kompatio duras esar la sama por la reda homo e por la blanka homo. »

Reparar la vunduri di la Tero

Por havar bona relati kun la spiriti, la Amerikana Indiani di Nord-Amerika erste komencas egardar li. On demandas la konsento dil Mastro dil animali por irar chasar. Singla Amerikana Indiana klano plasizas su sub la protekto di animalo di qua lu asertas esar la decendantato. Lo esas la « totem », to quo signifikas « ita animalo esas mea parento ». La populi dil Granda Nordo pregas l'anmo dil animalo

quan li jus mortigis dum la chaso por ke ol informez lua simila bestii ke ol esabis traktita kun respekto. La harpunagita baleno divenas la « invitato » dil vilajo a qua lu « ofras » lua karno.

La Mongoliana shamanismo konsideras ke la Tero esas vivanta : lua sulo esas quale la felo di animalo, la radiki dil arbori quale veini, la roki esas parti de lua korpo. Singla vunduro mustas reparesar : oportas ripozar la Tero en la trui quin onu kavigis, e same la roki en lia plaso. Klani e tribui judikis ke esis oportuna nominar viro o muliero di qua la doti di « sorcisto » o di « shamano », t.e. Siberiana vorto signifikanta « ta qua savas » o «ta qua saltas », revelesis. Li servos kom mediacanti por komunikar kun la mondo nevidebla. Ita saji agas por servir humile lia komunitato por guidar ol, konsilar ol. Lia doturo esas vidar to quon la ceteri ne vidas, komprenar l'anmo. Li helpesas por ta skopo per « tranco », per dansi ube li perdas la kontrolo dil raciono por acesar nova

stando di koncio. En Mongolia, li obtenas ta stando danke la vibrado di tamburo, e en Amazonia, per la efekti halucinal di sakra planto. La vizionero divenas anke risaniganto, terapiisto, divinisto, ilta (o elta) qua flegas per la sakra planti. Per la helpo dal amika spiriti, lu povas retroduktar la harmonio, t.e. la libera cirkulado dil fluo di la vivo, qua, dum ula tempo, esabis impedata.

Praktiko qua extensesas

La shamanismo esas hodie l'objekto di veko sur lua sulo naskal, nome Mez-Azia, en Siberia ed en Mongolia. Lo esas retroveno al tradiciono pos plura yardeki de sovietismo, e la shamani atraktas granda publiko. Konsiderata kom mediki e mediumi, li konsultesas pri omna aspekti dil vivo. La shamani anke komencis aparar en la mondo occidental ube li kelke pleas la rolo di terapiisti. E nova adepti veninta de Francia o de Usa departas por « lerno-sejorni pri shamanismo » en Amazonia od en Mongolia.

Shamanismo*- Praktiko di qua la skopo esas mediaco inter la mondo di la homi e la spiriti dil naturo.

(Segun artiklo da Agnès Couzy publikigita en LES VEILLEES DES CHAUMIERES)

CITAJO : « Governar esas l'arto duktar neperfekta homi per neperfekta legi ». OTTO VON BISMARCK

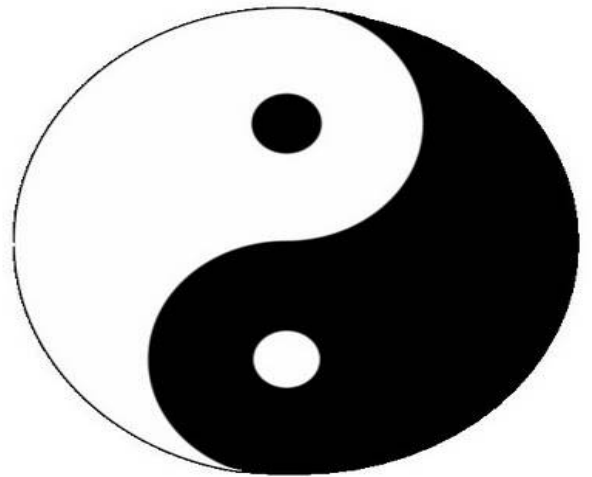
TAO-TE-KING

Sequo dek-e-sepesma

LVI

**Ta qua savas ne parolas.
Ta qua parolas ne savas.
On devas mantenar boko klozita
e klozar onua pordi,
senpintigar l'aristo di onua spirito,
desnodigar la skeno di onua pensi,
temperar onua brilo
komunigar to quon on havas terala.
Ico nomesas l'uniono misterioza.
Ta qua posedas ol ne influesas per l'amoro
E duras esar nesentiva a la koldeso.
Lu duras esar nesentiva al profito
e duras esar nesentiva al perdo.
Lu duras esar nesentiva al grandeso
E duras esar nesentiva al basa sociala rango.
Tale lu esas la maxim nobela surtere.**

(Duro sequos)

HISTORIO DI ROMA

LXI. - Q. Cecilius Metellus, la Macedoniano.

Quinctus Cecilius Metellus, quan la konquesto di Macedonia surnomizigis la Macedoniano, vinkis, dum la tempo di lua pretoreso, ula pseudo-Philippus, qua ne esis altra persono kam Andrisus. Dufeye il fugigis la Akhaiani, e lasis la honoro dil triumfo a Mummius. Diveninta odiinda al popolo pro eceso di severeso, la austera Metellus obtenis nur penoze, e pos du refuzi, la konsuleso : il submisiss lore le Arbaces en Hispania. Lua trupi esabis ekpulsita del urbo Contrebia ; Metellus retrovenigis li por asaltar e riprenar ca fortreso. Pro ke il agis sempre spontane e per inspireso, amiko questionis lu pri ilua intenco : « Me brulus mea tuniko, il respondis, se me suspektus ke ol konokus mea projeto. » Metellus esis patro di quar filiuli, qui, pos ilua morto, portis il al tombo sur lia shultri. Dum lua vivo-tempo, il vidabis tri de li honorizita per la konsuleso, e la quaresma, per la triumfo.

LXII. – Q. Cecilius Metellus, la Numidiano.

Quinctus, Cecilius Metellus, surnomizita la Numidiano, pro vinkir

rejo Jugurtha, ne admisiss por la censo, dum lua censoreso, ula Quinctius, qua asertis false esar filiulo di Tiberius Gracchus. Il refuzis anke facar juro pri la lego Appuleia, impozita per violento : konseque, il kondamnesis esar exilita, e retretis en Smyrna. Il retrovokesis pro propozo dal tribono Calidius. Uladie kande il asistis ludi, il recevis, hazarde, en la teatrejo ipsa, plura letri quin il ne degnis lektar ante la fino dil spektaklo. Ilu ne volis facar la laudo traural dil spozulo di sua fratino Metella, pro ke ca laste dicita, kom nura persono, desaprobabis la iudicio quan Metellus facabis kontre la legi di Appuleius e dil fratuli Gracchi.

LXIII. Q. Metellus Pius.

Quintus Metellus Pius, filiulo di Metellus la Numidiano, recevis la nomo di Pius, pro ke per multega lakrimi e pregi, il obtenis la retrovoko di lua patro, qua esabis kondamnita ad exilo. Dum ke il esis pretoro lor la sociala milito, il ocidis Q. Pompeius, chefo dil Marsi. Kande il esis konsulo en Hispania, il vinkis la fratuli Herculeius, ed ekpulsis Sertorius de ta provinco. Malgre ilua yunevo , kande il solicitis la pretoreso e la pontifikeso

il esis preferata a personi havante la rango di konsulo.

LXIV. Tiberius Gracchus.

Tiberius Gracchus esis nepoto di Scipio l'Afrikanano per ilua matro ; kom questoro di Mancinus en Hispania, il aprobis la shaminda kontrato facita kun la Numantiani. Il minacesis livresar al enemikaro; ma lua eloquenteso salvis lu. Dum la tempo kande il esis tribono dil popolo, il facis lego qua interdiktis ad omna civitani posedar plu kam mil arpenti* de sulo. Pro ke lua kolego Octavius opozesis ad ico, il koaktis ilu, per exemplo sen precedento til lore, demisionar de lua ofico. Pose, koncernante la heredo di rejo Attalos, il publikigis lego qua preskriptis disdonar a la popolo omna havaji e la tota pekunio di ca suvereno. Ilu volis pose prorogar sua povo ed iris al publika asemblo ; ma vidante ke la auspicii esis desoportuna a lu, il suriris quik la voyo dukanta al Kapitolio, havante manuo sur lua kapo : per ita signo, il rekomendis lua vivo al popolo. La nobelaro kredis ke lu demandis la diademo ; e pro ke la konsulo Mucius duris esar en apatioza senmoveso, Scipio Nasica igas su sequar da ti omni qui volas la salveso dil republiko ; il persequas Gracchus til la Kapitolio, e mortigas ilu. La kadavro di Gracchus jetesis aden la fluvio Tiberis per la manui dil edilo Lucretius, quan ica ago igis surnomizar Vespillo. Por salvar Nasica del popul-odio, on sendis ilu ad Azia kun la pretexto efektigar ibe misiono.

LXV. C. GRACCHUS

Arpento* : mezur-unajo valorante aproxime 50 ari.

Tradukuro ekstraktita de la verko : DE VIRIS ILLUSTRIBUS

Caius Gracchus, indikita per la fato por l'ofico di questoro en Sardinia, livis intencite ita nesalubra insulo, sen vartar l'arivo da lua sucedonto. Il esis, kom la unika persono pri co, akuzita pro la transiro al enemiko da Asculum e Fregelle. Kom tribono dil popolo, il realigis la lego agral, olta pri la partigo dil frumento, e sendigis anke koloniiganti a Capua ed a Tarentum. Por solvar la problemo koncernante la divido di la suli, il organizis triumviraro kompozita per il ipsa Caius, Fulvius Flaccus e C. Crassus. Ma il renkontris forta opozantaro, koncernante lua legi, venanta da Minucius Rufus, tribono dil popolo, il iris lore al Kapitolio. Ibe, pro ke Antyllius, komisita proklamar la imperi dal konsulo Opimius, mortigesis dum la tumulto, Caius decensis a la forumo, ube il havis la neprudenteso advokar a su la civitani kunveninta apud Minucius. Sumnata, pro ca motivo, irar koram la senatani, il refuzas prizentar su, armizas ilua sklavi, e kaptas la Aventinus. Ibe, vinkita da Opimius, dum ke il springas per salto adextere del templo di la Luno, il tordas sua talono. Pomponius, lua amiko, proxim la pordo dil Tri-Jemeli ; P. Letorius, sur la ligna ponto, rezistas a ti qui persequas ilu, ed il fine povas atingar la sakra bosko di deino Fusilla. Lo esas la loko ube il perisas, sive per lua propra manuo, sive per olta da lua sklavo Euporus. Onu raportas ke Septimuleius, lua amiko, adportis al konsulo Opimius la kapo di Gracchus, e vendis ol ad ilu po ora pezo, pos pro avareso, gisir plombo en ol, por igar ol plu pezoza.

L'ASNO E LA KORNAMUZO

Olim Asno por amuzo
movigante le regardo
trovis olda kornamuzo
unjorne, pro hazardo.

Nam subite ol aparis
mi-celite dop brankardo,
pro ke forsan on egaris
lun ibe pro hazardo.

Plu felica mem kam bubo
qua trovabus un petardo,
l'Asno sizas la bok-tubo,
per boko, pro hazardo.

Nun lu suflas, qual evento :
plu sonore kam gimbaro
yen ke pleas l'instrumento
du soni, pro hazardo.

“Nu, lu pensas, on ne havas
por ni Asni sat egardo,
muzikar ni tamen savas. »
Ya certe, pro hazardo...

(da Willem Bilderdijk 1756-1831, tradukita da Andreas Juste)

HOMEROS

L' ILIADO

Rezumo di lo preirinta: . *Pos ke lua fratulo Ménélaos vundesis, rejo Agamemnôn incitas zeloze la Akhaiani a milito balde komenconta. La kruelaji debutas senfriste ed esas hororinda. La Akhaiani komencas desvinkar lore Deino Hèrè rezolvas intervenar per suplikar Zevs qua paroleskas. Plu tarde Deino Athènè instigas Diomèdès kombatar sucesoze Arès la milito-deo. Pro diskurso dal divinisto Hélénos la Troiani rihavas kurajo e la milito divenas mem plu frenezioza. Senesperigita la spozino di Hektôr iras renkontre ad elua mariajito kun elua infanteto. Hektôr renkontras Paris ed esas provizora ceso dil kombati. Pose, Hektôr defias la Akhaiani e Menelaos volas luktar kontre il, ma lua kompanuli impedas lu aceptar ica kombato quan li opinionas esar tro riskoza por Menelaos. Ma fine Aias ed Hektor rezolvas interafrontar. Tamen, la kombato cesas instantale pro ke nulu povas esar vinkanto. La Troiani probas vane negociar kun la Akhaiani e tandem preparas su itere al kombato.*

Rapsodio VIII

Eôs havante 'peplos' safranea lumizis la tota Tero, e Zevs qua joyas pri la fulmino kunvokis l'agora dil Dei sur la maxim alta kolmo dil Olympos havante nekontebla nombro de somiti. Ed il parolis a li e li askoltis respektoze :

-Askoltez me omni, ho Deuli e Deini, por ke me dicez a vi to quon me rezolvis en mea kordio. E ke nula Deo, maskula o femina, rezistez mea impero ; ma obediez omni, por ke me parfinez rapidamente mea laboruro. Nome se me saveskos ke ulu de la Dei iris sokursar sive la Troiani, sive la Danaani, ita esos shaminde punisata kande lu retrovenos al Olympos. E me sizos

lu, e me jetos lu adfore, aden la maxim kava del abismi dil tero, funde dil nigra Tartaros qua havas pordi fera e bronza solio, sub la domo di Aidès, tam multe kam la tero esas sub la Ouranos. E lu savos ke me esas la maxim forta de omna dei. Staceskez, ho Dei ! probez ico e vi savos lo. Suspendez ora kateno del kolmo dil Ouranos, ed omni, Deuli e Deini, atachez vi ad ica kateno. Vi nulatempe fortranos, malgre via esforci, del Ouranos adsur la tero, Zevs la suprega moderanto. E, koncernante me, certe, se me volus lo, me elevos vi omna, e la tero e la maro, e me atachus ca kateno che la kolmo dil Olympos, ed omno restus ibe

suspendata, tante me esas super la cetera Dei e la homi !

Ilu parolis tale, ed omni duris esar tacanta, astonegata per ca paroli, nam il parolabis nemilde. Ed Athènè, la deino havante klara okuli, dicis a lu :

-Ho nia patro, Kronide, la maxim altaranga de omna Dei, ni savas bone ke tua forteso esas super olta dil ceteri ; ma ni jemas pri la fato dil Danaani, qui esas habila por lansar la piquo, pro ke li perisos per l'efiko da mala destino. Certe, ni ne kombatos, se tu volas lo tale, ma ni konsilos la Argiani, por ke li ne perisez omna, danke tua iraco.

E Zevs qua amasigas la nubi, ridetante, dicis ad elu :

-Riprenez kurajo, ho Tritogénéia, mea kara filiino. Certe, me parolis tre rudamente, ma me volas esar milda por tu.

Tale parolinte, ilu ligis la charo kun la kavali havante bronza pedi, rapida, di qui la krinari esis ora harari ; ed il envolvis su per ora vesto ; ed il prenis ora flogilo bone laborita, ed il acensis sur lua charo. Ed il frapis la kavali per la flogilo, e li quik flugis inter la Tero e l'Ouranos stelizita. Il parvenis sur la monto Ida qua abundas ye fonti, ube vivas neamansita bestii, e sur la Gargaros, ube lu posedas sakra klozajo e parfumizita altaro. La Patro di la homi e di la Dei haltigis ibe ilua kavali, desligis li e tegis li per granda nubo. Ed il sideskis sur la kolmo, glorioza, regardante l'urbo dil Troiani e la navi dil Akhaiani.

E la haroza Akhaiani armizis su, manjinte hastoze sub la tendi ; e la Troiani anke armizis su en la Urbo ; e li esis min grandanombra, ma

ardoroza por la deziro kombatar, pro neceseso, por lia filii e por lia spozini. E la pordi apertesis, e la homi, ped-soldati e kavalriani, precipitis su adextere, ed audesis grandega bruiso.

E kande li interrenkontrabis, la piqui e la forci dil militisti havante bronza kurasi intermixis konfuzamente, e la shildi konvexa intershokis, ed audesis grandega bruiso. On audis la klami di joyo e la lamenti di ti qui mortigis o transpasis, e la tero gutifis per sango ; e tam longatempe kam Eôs brilis e ke la sakra jornolumo kreskis, la lansarmi e la flechi frapis la homuli, e la homuli falis. Ma kande Helios atingis la kolmo dil Ouranos, Patro Zevs extensis sua ora bilanci, ed il pozis ibe du Kèri dil morto, to quo igas senmova porsempe, la Kèro dil Troiani domteri di kavali e la Kèro dil Akhaiani havante bronza kurasi. Ilu elevis la bilanci, tenante oli per la mezo, e la dio funesta dil Akhaiani inklinesis ; e la destino dil Akhaiani tushis la nutranta tero ; ed olta dil Troiani acensis vers la larja Ouranos. Ed il grondigis la tondro grandega sur la monto Ida, ed ilu lansis l'ardoroza fulmino meze dil militera popolo Akhaiana ; e, vidinte lu, li duris esar astonegata e pala pro teroro.

Nek Idoméneus, nek Agamemnôn, nek l'amba Aias, servisti di Arès, audacis restar. La Gérenianno Nestôr, remparo dil Akhaiani, restis sola, ma kontre lua volo, pro la falo di lua kavalo. La deala Alexandros, spozulo di Hélénè havante bela hari, perforabis la kavalo per flecho sur la somito dil kapo, mortiganta loko, ibe ube kreskas la unesma kaval-krini.

(Duro sequos)

TILL STRIGOSPEGULO

La dek-e-sisesma rakonto

(Dicas, quale Strigospegul' en Paino, en vilajo, igas fekifar malada infanto e ganas granda gratitudo.)

Tre fidinda medikamenton onu eventuale evitas pro ke li esas chera, ed on devas donar ofte duoble tam multa pekunio a la sharlatani, quale ico olim eventis en la episkopala areo di Hildesheim. Adibe ulafoye venis anke Strigospegul', e lu venis aden gasteyo. Tainstante la mastro ne esis heme, e Strigospegul' ibe esis bone konocata. E la mastrino havis malada infanto. Lore Strigospegul' questionis la mastrino, quo do mankas al infanto e qua maladeson lu

havas. Respondis la mastrino: « La infanto ne povas fekifar. Se lu nur povus fekifar, certe lua sanesala stando divenus plu bona. « Strigospegul' dicis: « Kontre ico certe existas remediilo. » La muliero parolis, se lu povas efektigar ulo ed helpos la infanto, cakaze el volas donar ad ilu, to quon lu esas postulonta. Strigospegul' asertis, ke il prenos nulo por ico, pro ke lo esas facilajo ad ilu. «Vartez kelketa tempo, ico eventos balde.» Or, la muliero ibe

dope en la korto havis ulo por agar ed ekiris adibe. Dume Strigospegul' fekifis granda quanto avan la muro e pozis quik super ol la feksidileto dil infanto e sidigis la malada infanto sur ico. Plu tarde la muliero retrovenis adibe de la korto e vidis la infanto sidar sur la sidileto e parolis : « Ha, qua facis ico ? » Strigospegul' respondis : « Me facis ito. Vu dicis, ke la infanto ne povas fekifar, lore me sursidigis ed igis fekifar la infanto. » Lore el videskis ico, quo jacis sub la

sidileto. Tainstante el dicis :
« Ha, kara Strigospegul',

(Duro sequos)

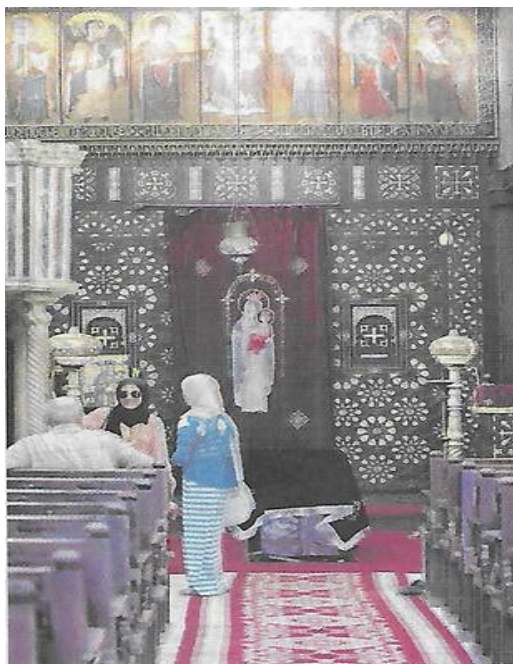
regardez adibe, ico tormentis la infanto en la ventro, 'itaque' esez dankata, pro ke vu tale helpis la infanto. » Strigospegul' dicis : « de ta medikamento me povas produktar multo kun la helpo da Deo. » La muliero demandis jentile a lu ke lu docez anke ad elu la habilesos agar tale, ke el esas dononta a lu por co omno quon lu volos havar. Lore Strigospegul' parolis e dicis, ke il esas pronta por voyajar. Ma kande il rivenos, lor il docos ad el la arto agar tale, ed il selizis sua kavalo e kavalkis al Rozovalo. Ed il riturnis su ed itere kavalkeskis a Paino e devis kavalkar tra Celo. Ibe stacis la nuda bastardi di la kastelo e questionis Strigospegulo de ube lu venas. Strigospegul' respondis : « Me venas de Koldeyo. » Il certe vidis ke li ne surhavis multa vesti. Ili dicis : « Askoltez, se tu venas de Koldeyo, quo do sendas al ni la vintro ? » Strigospegul' respondis : « Ilta sendas nulo a vi, lu ipsa volas adparolar vi. » E lu kavalkis adfore e lasis stacar la nuda bubi.

CITAJO : "La mondo ne esas fabrikeyo e l'animali ne esas produkturi por

satisfacar nia bezoni." ARTHUR SCHOPENHAUER

LA KOPTI DI EGIPTIA

Nunepoke, li esas skopoplaki dil Islama Stato (Daesh). La Kristana Kopti di Egiptia subisis grandanombra persekuti dum la sukceso dil yarcenti. Ita Eklezio esas inter le maxim anciena dil Kristanaro, lua heredajo havas kom komenco la faraonala Egiptia.

Komunitato Kristana tre anciena

La vorto « Kopto » evas del tempo dil koloniigo di antiqua Egiptia dal Greki, qui indikis omna Egiptiani per la vorto *aiguptios* – Egiptiano – qua, per evoluciono, divenos *kuptios*, pose Kopto. Ita vorto nomizas la Kristani di la lando Egiptia, qui prizentas su kom « la filii di faraono ». Lia linguo, la Kopta, heredesas del Egiptiana idioma faraonal e skribesas kun lua hieroglifi. Lo esas nur dum la Ilma yarcento ante Kristo, ke olti remplasesas per la literaro dil

koloniiganti Greka. Champollion helpesos per la Kopta por dechifrar la hieroglifi dil piramidi. On do havas rendevuo kun la Historio kande on asistas ceremonio Kopta o ke on deskovras la liturgio Kopta : ol sempre utiligas, por kelka formuli, la hieroglifi same kam la linguo Kopta, tam evoza kam la Hebrea anciena o la Latina.

Eklezio fondita da santa Markus

La Biblo furnisas atesto pri ca maxim anciena pasintajo dil Kristanaro, pro ke la lando Egiptia esis tre frue Kristanigita da santa Markus. Segun la tradiciono, ica santulo, un de la quar evangeliisti, naskinta en Yerushalayim (Jerusalem), venis ad Egiptia en 43 por fondar ibe la unesma Eklezio di Alexandria. En ita lando, il divenas la unesma episkopo, sorgante pri la difuzado dil Kristana fido. Pro ke il genitis jaluzeso-sentimenti motive dil grandanombra konvertesi quin lu obtenis, santa Markus arestesas e martirigesas en

Bucles, proxim Alexandria. En 68, il tranesas en ca urbo ye l'extremajo di kordo, sub la mokado dil turbo, ante mortar masakrita. Kopta Egiptia havas multanombra altra santi tale Antonius, la unesma ermito, Pachom, qua esos la unesmo kreir monakeyi, sen obliviar Athanasios, patriarko di Alexandria dum la IVma yarcento, qua kombatos la hereziani ariana.

La heredajo dil tradicioni anciena

Lia komunitato memorigas ke se on povas diskutar pri Kopta Eklezio, ne parolesas tamen pri aparta religio. La Kopti esas Kristani di qui la origini, onu ja skribis pri co, esas ancienega. Nerare on povas audar la dicaĵo, ke se la altra Eklezii, nome olti di Ocidento evoluciois dum la suceso dil tempo, la Kopta Eklezio di Egiptia prezervis la mesaĵo original legacita dal dicipulo dil Kristo. Fidela a lua origino, ol mantenis lua tradicioni e kustumi dil unesma yarcenti Kristana. Lua rituari atestas pri vera retroiro al fonti dil fido Kristana.

Tamen, la desfelica eventis esis nombroza. Dum la komenco dil IVma yarcento falas sur Egiptia teroriganta represado dekretita da imperiestro Diokletianus. Ili kombatos to quo minacas lua povo e la Kristani esas parto dil koncernata obstakli. La Kopta Eklezio subisas perdo

di multa vivi kun multa martiri. En 451, lo esas plusa desfelicaĵo qua plagesas a ca Eklezio kande ol separas su de Bizanco e de Roma lor la koncilo di Kalcedonia. Itapoke, Bizanco e Roma opinionas ke la Kopta Eklezio ne kredas la naturo homal di Kristo, ma nur lua naturo deal.

Lo esas anke dum ca koncilo ke l'Eklezio Kopta di Alexandria dividas su a du branchi, l'Eklezio Kopta ortodoxista e l'Eklezio Kopta katolika (pose esos, plu tarde, la Kopta Eklezio protestanta, tre minoritala). Ico esos la kauzo di izoleso dil Eklezio di Alexandria, qua duos til la renkontro da papo Paulus VI e dal patriarko Chenouda III, dum la XXma yarcento.

La similesi, plu kam la diferi, unionas la Kopti a la cetera Kristani: fido komuna kun olta dil Eklezio di Ocidento, la sama kanono dil Santa Skripturi, la suceso dil apostoli, la sakramenti, la liturgio, la plaso dil Virgino Maria... Diferi di ritui permanas malgre omno kun grandanombra uncioni lor bapto, o meso dicita en la Araba kun pregi liturgical pronuncata ankore en la antiqua linguo Kopta, quale la *Credo* e la *Patro Nia*. La Kopta Eklezio anke ne agnoskas la unesma rango dil papo di Roma, la patriarko Kopta esante elektita dal popolo kontree al papo, qua nominesas dal kardinali.

Lia kalendaro dil santi esas aparta pro ke martiro

diferanta honorizesas
singladie. Ni, fine,
substrekiez ke hodie, la
Kopti di omna Eklezii (Kopti
ortodoxista – 96% - katolika –
2,4% - plus la Kopti di Etiopia)
konstitucas la maxim granda
komunitato Kristana di Mez-
Oriente kun preske 10% de la
habitantaro di Egiptia. En
Francia, la Kristana
komunitato Kopta, precipue
ortodoxista, havas la nombro
de aproxime 45.000 personi et
esas forte reprezentata en
l'urbo Sarcelles, ube Kopta
kirko konstruktosis.

La richa influi dil Kopta arto

Irar renkonte al Kopti povas
anke efektigesar per la arto.
Nome, kande on deskovras
l'arto Kopta, precipue en la
muzeo di Le Louvre, olqua
esas richamente provizita per
ol, la vizitero koncieskas
quante ca arto naskis de la
granda influi di Egiptia
antiqua, di Grekia, di Roma e
Bizanco, sen obliviar la longa
periodo islamal. La Kopta arto
efektigas sintezo inter la
heredajo dil epoko faraonal e
la influi Greka e Romana,
videbla per la arkitekturo, la
statui e la texuri. La vivo-
kruc *Ankh* dil faraoni
riutiligesas dal Kristani Kopta
por la kruc dil Kristo. La temi
pagana esas frequa, kun
reprezentaji di Dionysos, di
Aphrodite o di altra temi dil
mitologio antiqua, qui
kunhabitas en kadro Kristana.
Ne parolesas pri paganismo

ma evidente, por ta artisti, ke
la preirinta civilizuri anuncas
la regnesko dil Kristanismo.
La mumii permanas e la
sarkofagi esas okaziono por
la artisti Kopta montrar lia
laboro-savo. La portreti, quale
olti dil Fayum kun la vizaji
havanta granda okuli obskura
tipal, havas extraordinara
beleso. L'Oriente dil Persiani
Sasanida esas anke prezenta
kun nombroza dekoruri
vegetala.

Komunitato minacata

La tro longa sucedo de atenti
en Egiptia kontre la Kopti
montras quante ca
komunitato dil Kristani di
Oriente minacesas. Simile al
cetera Kristani di Egiptia, qui
esas katoliki e protestanti, la
Kopti ortodoxista esas
nemediata skopoplako di
Daesh (Islamal Stato), qua
opinionas ke li esas grupo
religial eliminenda. La
printempo Araba di 2011
aceleras ica proceso kande,
dum la monato januaro di ta
yaro ipsa, atento en kirko di
Alexandria produktas 21
mortinti. Pose dum oktobro,
en Maspero, la ordino-trupi
masakras 28 personi
protestanta kontre l'incendio
di kirko. Dum decembro 2016,
bombo explozas lor meso,
ocidante 28 personi ed
efektigante multanombra
vunditi. Ica cenaro repetesis
dum la Palmo-sundio, kande
du atenti kontre Kopta kirki,
proxim Alexandria e Al Qahira
(Kairo) traurizis la tota
komunitato.

(Artiklo publikigita en la « Veillée des Chaumières »)

HISTORIO : ENIGMATI E QUESTIONI PRIHISTORIA

Qui esis la chanci pri suceso dil Granda Armeo (di Napoleon) se ol povabus desembarkar en Anglia ?

Se l'armeo di la litoro dil Oceano quan Napoleon formacabis en la kampeyi di Boulogne (vizitita da Napoleon en 1804 : *videz la supra pikturo*), Bruges e Montreuil pos la ristarto dil milito-stando kun Anglia, ye la 18ma di mayo 1803, povabus

desembarkar en Anglia, lu versimile vinkabus. Dum agosto 1805, olu posedas 200.000 viri, anciena kombatanti dil kampanii di Italia, Egiptia e Germania, o konskriptiti submisita a du yari de entrenado. Ico esis timenda trupo,

experiencoza e certa pri sua kapablesi. Anglia opozas ad olu 50.000 soldati profesional e 400.000 milicani e rezervani. En la kazo di kapto di London, la reĵo e lia ministraro mustos fugar a la regiono Midlands por organizor la rezistomilito. Ico signifikas ke Sinjoro Reĵo di Anglia defidas la rezisto da lia trupoj. Koncize, lo esas fortunozo ke la « Navy » kontreagis la invado ! Ol obstruktas la portui Franca, krozas alonge la litoro Angla. Napoleon imaginas kompleksa manovro naval por grupigar sua navi sur la Kanalo,

pos divenir neatingebla da lia persekuinti per diversiono en la regiono dil insuli Antili. Ma dum la 22ma di julio 1805, la navaro militala di Toulon, retroveninte del insulo Martinika, renkontras eskadro Angla opoze a la litoro di Hispania. La kombato es nedecidita ; la desqueta admiralo Villeneuve refugas en Cadix, tale renuncante raliar la navaro. Napoleon mustas abandonar sua projekto e turnar su kontre Austria, quan la Angla pekunio rajuntigabis la koalitsuro kontre Francia.

Artiklo da **A. Reverchon** en « Guerres de l'histoire »

Kad la Duesma Mondomilito eventabus se Hitler transpasabus inter lua aceso al povo e l'invado di Polonia ? Kad Göring ed Himmler riprenabus lua « Kombato » ?

La respondo esas tre probable no, ed ito, irga esez la selektata yaro por imaginar disparo di Hitler. La altaranga hierarkio-membri nazista qui cirkondas ilu interkombatus senkompate por rekuperar lua heredajo. Göring ya esabus en la maxim bona poziciono ma Himmler – qua ne ja havas potenta SS – o Goebbels, esabus danjeroza konkurencanti ad il. Irgu esez la vinkero, nulu havas la karismo di Hitler nek lua nekredebla aplombo. La nura aŭtoritato nekontestebla esabus ne la partiso nazista, qua

esas nulo sen olua « Führer », ma l'armeo. Quik de 1937, Ludwig Beck, stabestro adyunta dil armeo, komplotas ed havas solvuro di remplasigo ube partoprenas kontre-nazista nacionalisti. Esas tre probable ke diktatoreso militista instalabus su dum ula tempo, tale realigante la revo di Schleicher, lasta kancelero dil Weimar-republiko ante Hitler. La timo eruptigar mondo-milito – timo quan ne havas Hitler – impedabus la nova esquado atakar Polonia, malgre la deziro, preske generala en la rondi militista, rekuperar la koridoro di Dantzig e Germana Silesia.

LA MISTERIO DIL OBLIVIATA VILAJETO

Rezumo di lo preirinta : *[En 1943, gespozi iras a la hemo di oldega mortanta onklulo. Li arivas a stranja vilajo ube li invitesas dejunar kun misterioza Ekleziani, qui konfesas esar celita Druidi. Ma ye la fino dil repasto la centyara onklulo havas subite nebona stando. Lu tamen rikoncieskas e, pose, lu durigas la naraco pri eventi sempre plu astoniva di ilua fora yuneso...Il mem naracas la diskreta ceremonio di lua fianco e la tristeso di lua departo de ta nekonocata e celata loko. Ma pose il havas nekonsolacata nostalgio til ula dio kande il asistas rurala ceremonio tre anciena. Ma il havas la desfortuno, lore, grave maladeskar.Il sucesas tamen transvivar e divenas studento en granda skolo di Paris e fine frequentas homi di alta sociala klasi havanta politikala opiniononi Bonapartista. Sur demando da lua fiancitino, il sucesas predicar la futuro. Plu tarde, fatigata per la longa duro dil tempo dil fianceso, il volas instigar energioze lua futura bopatro acceper lua mariajo. Ma ita esas fanatika partisano Bonapartista.Tamen il furnisas bona motivo por lua konduto. Pose, en la manjo-chambro, sequas long expliko pri temi esotera. La yuna gespozi admiras la sereneso dil adepti di ca antiqua kulto opoze al transpaso di un de li. Pose li promenadas en foresto.]*

La 15ma di oktobro, lo esas tota regimento Prusiana qua atakas ni. Me memoras ico quaze ico eventabus hie !...Li, li havis kanono ; ni tote ne ! ed anke ne la kustumo manovrar quale li !

Kande la unesmi de ni falis, mea mayoro vidis ke ni esis forsan perdonta kurajo ! La fortunezi, ilu dicis, li ne plus bezonos pagar lia imposti ! ico ridigis ni...tamen ico ne esas komika !... e la bataliono duris rezistar.

Lor la vespero ni esis ankore surloke, ma la pintoza kaski retroirabis...dum la auroro la batalio ristartis. Plusa regimenti enemika arivis ; on kombatis en la preurbi di Chateaudun. Dum la tota jorno nulu havis la tempo manjar ulo. Civili adportis a ni boteli ; pluri pafis kontre la Germani. Ma lia artilrio

demolisis la domi ; oportis a ni retroirar vers la centro dil urbo. Dumnokte, la Prusiani cesis pafadar por forportar lia vunditi quin on audis kriar en la gardeni.

Le nia esis quik forportita e flegata en la keleri dal siorini di ca urbo. La Hospitalo... ne plus havis tekto ube akrochar la flago kun reda kruco... Ita kerlachi pafis ad ol tote intencite.

-Yes, ma voluntez dicar a ni kande... la mayoro...nia onklulo vundesis ?

-Kande jorneskis : kuglo en la brakio pro ke il montris su por imperar oficiro. Dum la tota matino, kun ruptita brakio, il duris komandar la bataliono. Lua chefo volis ke il cesez agar... ma il reprimandis ilu harde e kun brakio en sharpo, nia mayoro duris kombatar quaze il havus nur skrachuro... Ye dimezo,

aproxime, ico divenis mala ; la Prusiani konquestabis preske omna stradi, akulante ni a la Granda Placo...Tante plu on mortigis homi a li, quante plu altri venis...ma nia viri, koncernante li, ne esis remplasigata.

La mayoro volis riprenar per bayoneti la desfortunoza kanono quan ni havis e di qua omna servanti falabis. Obuso-splito frapis ilu che la pectoro ; me tiris lu dop la barikado :

-Kapitano Leducq, prenez la komando ! me perisas, dicis ilu, pose il esvanis.

Lore, pro ke on intelektis bone ke balde ico finesos 'quoniam' la renforci ne arivis a ni, kerlo di hike, Henri Courier e me kune ni charjis la mayoro e du altra vunditi sur veturo transportebla per brakii ube ni pozabis palio, e, pede, ni duktis li a Perrière, por ke li ne falez, mem kom mortinti, en la manui dil Prusiani !

-E vi efektigis, pede, la tota voyirado kun viro mi-mortinta en la veturo ? klameskis Lucienne.

-Ye la cielo ! onu ne povis donar l'adreso di Perrière a veturisto tamen !

Ni facis por ilu pansuro ek herbori, quale ni savas, e tempope, ni drinkis kelketa alkoholajo.

-Dum quanta tempo ico duris ?

-Un nokto ed un jorno. Kande ni depozis lu heme, ni kredis ke il riekiros balde en sarko : il preske ne plus havis sango...

-Ka lo esas la Patri qui tante bone risanigis ilu ?

-Kompreneble, li havis bona savo por retroirigar la morto...ed ultree l'aero di Perrière... ed anke Siorino Lysiane qua ne forlasis ilu...

Eusèbe e me, ni dormis dum 24 hori... e pose ni departis itere al milito. Ni kombatis en Coulmiers, riprenis Orléans de la Bavariani, e kande la Prusiani retrovenis ibe, ni pluduris agar kom liber-paferi, en la regiono. Lor la armistiko, ni ritrovis hike mea mayoro – ne ja tre forta, ma tamen vivanta.

-Mea onklino Lysiane flegabis ilu bone !

-Yes... dicis kun dubito la homulo... Omnakaze, quik kande il rividis me, il parolis per ca vorti : « Henri, me debas a tu la fakto esar ankore vivanta...ma se tu volas ke me durez esar tala, portez a me vino...bona vino ! Pro lia maledikata drogi e tizani, li igos me mortachar ! Yen dek napoleoni (napoleono : ora moneto-peco valorante 20 franki di lore NDLT) ; desintrikez tu... e tacez pri co !

Nu, sioro, nulu savis ulo pri co ; me kompris segun lua konsili mikra viteyo, per ta moyeno, e me furnisis la drinkajo por la tabulo dil Patri e la kelereto di mea mayoro til nun...La frostoza vetero di la recenta vintri perisigis mea plantacaji : « Ni nun povas nur subisar la sama fato, mea kompatinda Henri ! dicis a me mea mayoro kande me informis lu carelate...pro ke me ja esas mortinta oficale depos 70 yari, ico esos okazono realigar mea transpaso ! »

-Ha yes, lo esas justa ! il anuncesis kom mortigita dal enemikaro en Chateaudun ! Ma pro quo, ye la diablo, ilu ne korektigis co...

-Ico esis un bizara ideo de lu... por durar esar quieta forsan...onu dicas ke esas nulo plu bona por vivar longatempe...'Quoniam' la morto ja prenis onu unfoye, lo esas nova vivo qua startas...

-Ico esas tezo qua povas defensesar !

-Ultre to...Sioro de Chamou esis mortinta...La Patri grantis importo ofrar a lu la sama ofico...e lua spozino instigis ilu aceptar...Il ne rezistis multe...Ma, me retenas vi hike, ed esas la tempo portar la lakto a siorino Hermance...

Tre dolce la homulo modulacis ulaspeca siflado...un de la cervini levis la kapo e proximeskis.

-Regardez, dicis la oldulo, sequez elu, el iras adibe sola...tale vi ne misiros !

Pro ke ni regardis, astonegata, ca stranja persono cirkondata da lua charmanta animalo...

-Yes...lo esas tala omnadie. Eugénie kustumas, el konocas la voyo. Siorino Hermance ipsa melkos elu.

Depos nia arivo en ta misterioza Perrière ni vidabis ed audabis multa kozi extraordinara, ma olta astonegis ni komplete.

-Ita cervini...lo esas do por vu quaze bovino-trupo... o kaprino-trupo ? Lo esas eli qui furnisas a vu la lakto ?

-Certe ! ka vu povas imaginar ke ni edukus bovino en foresto ?...Hike, lo esis sempre tale. Nulu nulatempe facis malaji ad eli. Ka vi vidas nun ke eli ne plus timas vi ?

-Ico esas marveloza ! klameskis Lucienne... E kad ita lakto esas tam

bona kam olta dil bovino ? O ka lua saporo esas olta dil kaprino-lakto ?

-Pri co, kara siorino, me povas dicar nulo a vu ; depos plu kam sisadek yari me ne drinkis altra lakto...ne esas plu fortiganta nek plu sana drinkajo. Siorino Lysiane olim venis querar ol hike, pose esis la foyo di elua filiino Eugénie, elta quan spozigis la filiulo Courier, el esis la matro di Hermance...

-Dicez a ni, vu, qua bone konocis nia onklo e lua spozino...kad vu povus dicar a ni...Quale elu esis ? Onklino Lysiane ? questionis mea spozino.

La oldulo reflektis dum instanto, pose, kun mieno serioza :

-El esis vera megero !

-Ho ! indignis pri co mea spozino tre shokata, dum ke retenante granda deziro ridar, me postulis saveskar la motivi di ca judicio hastoza.

-Veramente, se on askoltabus elu serioze, mea mayoro sempre drinkabus nur aquo...o lakto... Ma fortuneze me esis anke hike...nam sen ico, komprenu lo bone, sen nia bona vino blanka...nu il certe ne vivabus til hodie !

Nun, gesiori, sen volar imperar vi, esus justa tempo por ke vi sequez Eugénie... qua iras por melkesor. Koncernante me, me venos kelka hori pos nun...kun mea siteledi de lakto.

-Til balde !

E preirata dal cervino Eugénie kom guidanto, ni retroiris al direciono di Perrières dum ke mea spozino remarkis :

-Ka tu ne havas l'impreso ke ni travivas epizodo di Blanka Nivuro duminstante ?

CHAPITRO XIII

Dum ke ni eniris, tre diskrete, la chambro dil onklulo, ilta aceptis ni per lua bona rideto e, sen introdukto, quaze lu sequis la suceso di ne-interruptita naraco, il pluduris :

-E yen, mea filii, me arivas a lo precipua di mea historio ; ibe vi trovos bone konocata epizodo historial pri qua omno quon me raportis a vi til nun explikos por vi la mekanismo ankore nesavata...

-Yes, la devo impozata da s-ro de Chamou kontributar al restauro imperiestral por spozigar lua filiino.

-Exakte. Or, me lasas vi supozar quala projekti la medii bonapartista ne cesis elaborar por liberigar la princo kaptita en Ham : rekurso ad indulgo direktita a la reĵo, projekti min o plu baroka, quale olta por igar lu imitar la famoza eskapo da s-ro de Lavalette danke la kompliceso da Eléonore Vergeot, amoralata relato tolerata dal autoritatozi, e qua aceptabus volunte travestio, quan Louis Napoléon refuzis pro timo esar ridikula kaze di falio.

(Duro sequos)

Tradukita de libro redaktita da Paul Bouchet – Inter-Kelta Arkidruido

La anciena ruzaji esas tamen le maxim bona !

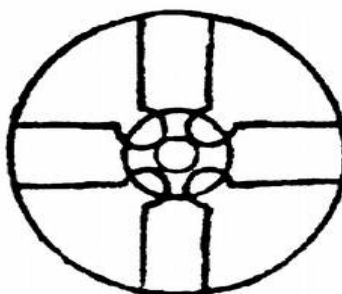
La princo intertempe ricevabis la remarkinda horoskopo facita segun nia antikva metodi, e ke vi trovos en la kayeri di qui me poslasos a vi la propio. Il surprizigis per la promiso pri imperio, la minaco pri krulo e pri duesma kaptiteso. La unesma quan il ankore subisis, previdita ye la evo 32 yari esis ja verifikata.

Pro ko la princo semblis esar tre aflikatata, ma kelka dii pose, sempre obsedata per la memorajo di lua onklulo, il transmisigis en Perrière, per la mediaco di lua amiko doktoro Conneau, ita plusa questiono :

« LOUIS NAPOLEON BONAPARTE CAPTIF A HAM DEVIENDRAIT-IL UN GRAND EMPEREUR ? » (KA LOUIS NAPOLEON BONAPARTE KAPTITO EN HAM DIVENOS GRANDA IMPERIESTRO ? »).

La druido astrologiisto di lore, patro Evariste, grunis : « Quon lu volas ke me dicez pluse ad il ? Il havas lua temo, la astri es explicita. Il povas regnar...ma oportus ke lu unesme transirez la maro... ».

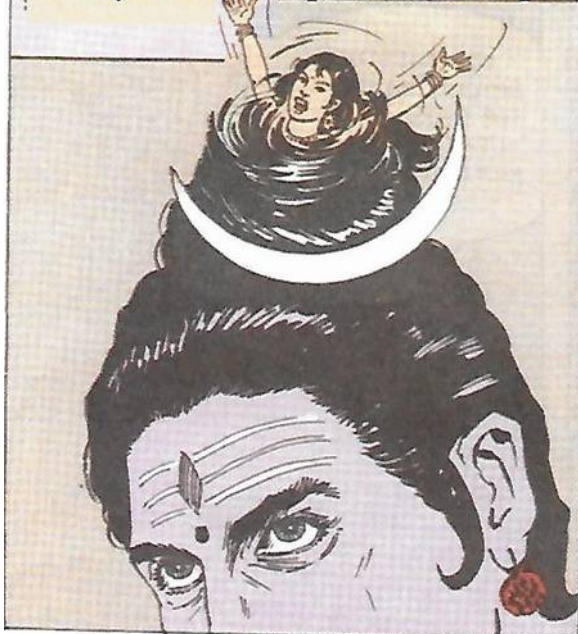
MCLXXXIV

1184

GANGA 24

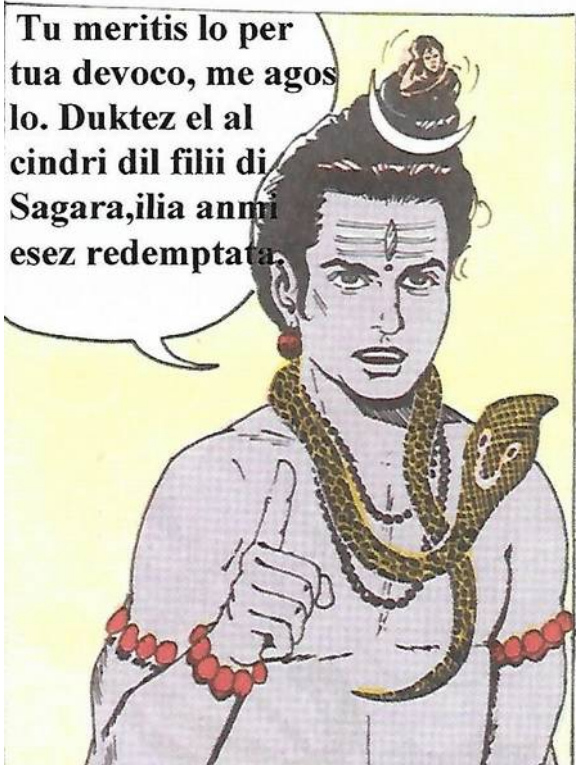
Dum ke Ganga decensis sur la Tero il enkarcerigis el en sua chiniono. El vorticis en sua karcero dum sat multa yari e ne kapablesis eskapar.

Bhagirata plusa foyo veneracis Shiva e la Majestoza aparis a lu.

Tu meritis lo per tua devoco, me agos lo. Duktez el al cindri dil filii di Sagara, ilia anni esez redemptata.

GANGA 25

Ganga divenis ankore plu pura, nam el tushabis lá kapo di Siniro Shiva. Homi kuris ad el por pureskar de omna peki.

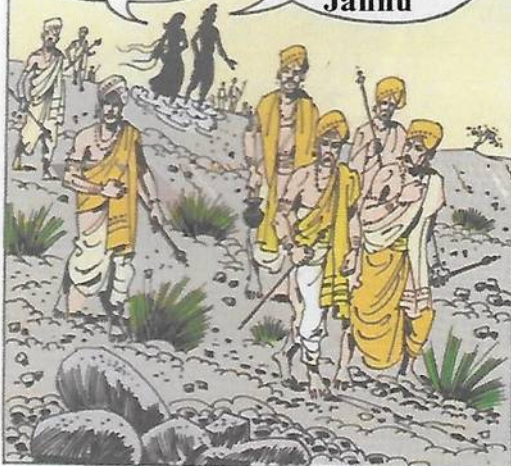

GANGA 26

Ma la desfortunaji di Bhagiratha ankore ne finis. La subtera mondo ed anke l'oceano esis ankore fora.

Adube iras
ca homi ?

Al sakrifiko
dal sajulo
Jahnu

Me fluos en
ca direciono.

Tu povas ma ne
trublez la sajulo.

Me
proksimeskos

Atencez, tu
povus
inundar la
fairo dil
sakrifiko e
destruktat ol.

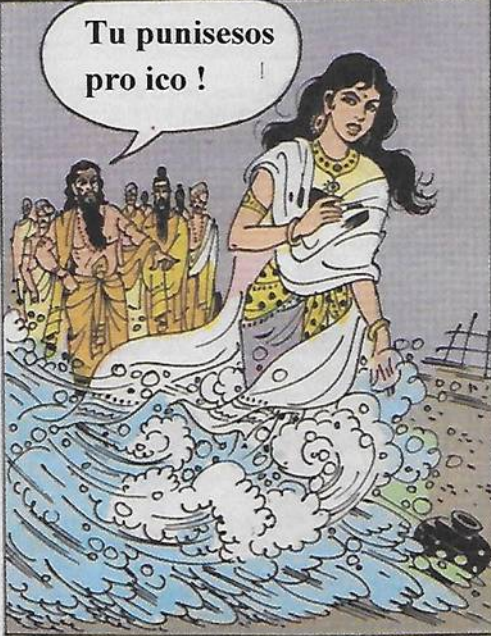
Ma la nerepresebla
Ganga precipitis su.

GANGA 27

La sajulo esis furioza.

Tu punisesos
pro ico !

E la furioza sajulo glutis
el en un foyo.

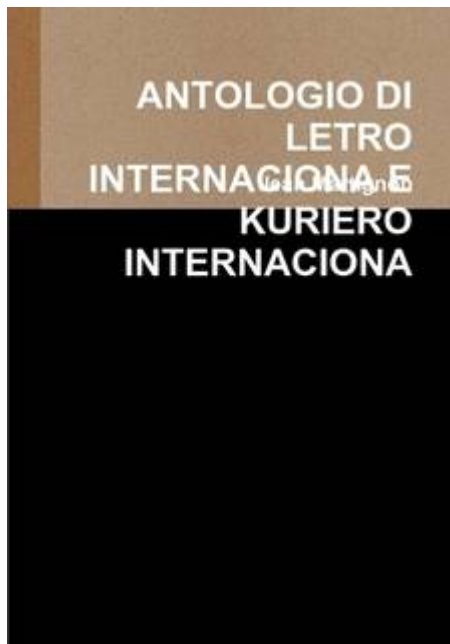
Pardonez el,
santulo e
liberigez el

Yes, santa viro,
ne disipez l'esforco
da Bhagiratha.

Ica libro prizentas l'antologio dil revui "Letro Internaciona" e "Kuriero Internaciona". La lasta revuo remplasis l'unesma. Amba revui esas redaktita od redaktata tote en l'auxiliara linguo Ido da Jean Martignon, Francia.

BLOGI

Listo segun alfabetal ordino :

Alciono

<http://alciono.blogspot.com/>

Antonio Martinez

<http://haikuido.blogspot.com/>

Bebson Hochfeld

[http:// www.ipernity.com/home/bebson](http://www.ipernity.com/home/bebson)

Jean Martignon

<http://royalist-ido.blogspot.com/>

Jose Cossio

<http://www.ipernity.com/home/idosonora>

Lenadi Mucina

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list?user=orgrx1gw80gmh>

Parolez Ido

<http://linguoido.ning.com/profiles/blog/list>

Thomas Schmidt

<http://www.ipernity.com/home/93650>

Tiberio Madonna

<http://lingletr.blogspot.com/>

Forsan ica listo ne esas exhaustiva e se altra Idisti redaktas blogo, li voluntes informar me pri co, por ke me publikigez la retala adreso di lia blogo.

«FACEBOOK»-I

Mea propra «facebook» esas Jean Martignon
: <http://www.facebook.com/profile.php?id=100000602493096>
Existas anke (inter altri)
Idisti
Bebson Hochfeld
Interlinguo (Linguo Internaciona di la Delegaciono)
Ido-Germania
Ido-Bigoteso

REVUI e LIBRI

Altra revueti kam KURIERO INTERNACIONA esas la precipua revuo di nia movado PROGRESO e la revueto dil Germana Ido-Societo nome IDO-SALUTO.

Editerio Krayono qua publikigis ne longatempe ante nun la prestiĝoza interretala revuo ADAVANE ! kontenas anke komenco di libraro virtuala kun kelka Idala libri enretigita ye la sequanta adreso <www.publikaji.tk>.

Ultre lo, on povas lektar interretala edituro di KURIERO INTERNACIONA qua havas un trimestro tardeso kompare a la surpapera edituro che la suba interretala loko :

<http://sites.google.com/site/editeriokrayono/kurierointernaciona>

Esas mencioninda ke la forumo <idoespanyol> kontenas fako pri arkivi ube on povas trovar altra libri di nia literaturo en nia linguo. La ULI havas simile reto-pagino kun virtuala biblioteko. Ol povas trovesar ye la suba adreso :

<<http://www.literaturo.ido.li/>>

KONTENAJO

Vorto dal redaktero.....	01
Listo de utila vorti.....	02
Ivain o la kavaliero kun leono.....	10
La nova kirko Rusa di Paris.....	12
Anna de Noailles – La poezio enkarnigita.....	16
Prilingua questiono.....	18
« Me ekiris kun ‘kalashnikov’ ».....	20
Viziono di rejo Karolus XI di Suedia.....	22
Ekologio.....	26
La champiniono.....	29
Arkeologio.....	30
Spacala Chernobil.....	32
La shamanismo* hodie.....	33
Tao Te King.....	36
Historio di Roma.....	37
Nia poeziala angulo.....	39
L’Iliado da Homeros.....	40
Till Strigospegulo.....	42
La Kopti di Egiptia.....	44
Historio – Enigmati e questioni prihistoria.....	47
La misterio dil obliviata vilajeto.....	49
Ganga da Robert Pontnau.....	53
Informi diversa.....	57